సమాలోచన

జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

సంపాదకుడు: విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 3 — రాజమహేంద్రవరము 1-3-1980 — సంచిక 9

—* ఈ సంచికలో *—

16—3—1980 సంచికలో పిరదౌసి - గుణాఢ్యుఁడు - తులనాత్మక సమీక్ష, ఆధునిక తెలుగు నవల పరిణామం, జాషువా చారిత్రక రూపకం వీరాబాయి మొదలగునవి ఉంటాయి.

—* 1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును *—

చందా
సంవత్సరమునకు రు 10-00.
అర్ధసంవత్సరమునకు రు 5-50.

విడిప్రతి 50 పై.

★ సమాలోచన ★

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక *

సంపాదకుడు విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

Retired Telugu Lecturer, V T J College, Rajahmundry

సంపుటము ౮ రాజమహేంద్రవరము 1-౮-1980 సంచిక 9

కృష్ణపక్షము - ఒక సమీక్ష

— శ్రీ క్రొవ్విడి రామం, బి. ఏ., బి. యిడి., బి. యల్.

విశ్వశ్రేయస్సుకే కావ్యం అంకితం కావాలని కొందరంటే, రమణీయార్థ ప్రతిపాదకమైనదే కవిత అని మరికొందరు చెప్పేరు. సాహిత్యంలో సామాజిక స్పృహ వుండాలనిన్నీ, తత్రాపి సమాజంలో అట్టడుగున వున్న సామాన్యుల దీనగాథలే, కవితా, సామగ్రి, కావాలనిన్నీ నేటిరచయితలు బహుధా ప్రచారంచేస్తున్నారు ప్రకృతికి అంకితమైన కవిగా, అంటే Nature poet గా గణనకెక్కిన వర్డ్స్‌వర్త్ అనే కవి, కవితాతత్వాన్ని గురించి తర్కిస్తూ, కవిత 'Emotion recollected in tranquility' అని ఉద్ఘాటించేడు అంటే కవి ప్రశాంత వాతావరణంలో తనకు కలిగిన హృదయావేశాన్ని మననం చేసుకుని, దానిని సహృదయ రంజకంగా చిత్రిస్తాడన్నమాట

ఏది ఎలాగవున్నా హృదయాన్ని స్పందింపజేసేభావాలు, అవి ఏకోవకు చెందినా, వాటిని రమణీయంగా, కమనీయంగా చిత్రించకుండా వుండలేడు కవి. కవిత ఆత్మాశ్రయమైనా సమర్థుని చేతిలో అది యెంతో శోభావంతంగా వుంటుందనడంలో ఎవరికీ అభ్యంతరం వుండదు

ఎంతోకాలంనుంచీ వస్తూన్న ప్రబంధ ధోరణిని విడనాడి, మధురమంజులమైన పద్ధతిలో, ఆత్మాశ్రయమైన కవితను రచించడంలో శ్రీ దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రిగారు ఉద్దండులు గురజాడలో కూడా ఆత్మాశ్రయపద్ధతి కొంతవరకు గోచరించినా, కృష్ణశాస్త్రిగారి చేతిలో అది పరాకాష్ఠ చెందినదని చెప్పాలి కృష్ణశాస్త్రిగారి కవితాపద్ధతిని వెలువరించే గ్రంథం కనక, కృష్ణపక్ష మనే శీర్షిక యీగ్రంథానికి సమంజసంగానే వుంది

భారతాంబదాస్య శృంఖలాలను ఛేదించడానికి, త్యాగధనులైన భరత వీరులు, శంఖారావాలు చేస్తూ, ముందుకు నడిచేరోజు లవి ఆ స్వేచ్ఛాపిపాస

యుగయుగంబుల నీశ్వరయోధు లగుచు
స్వేచ్ఛకై ప్రాణసుమము లర్పించు వారి
అమలజీవితఫలము ధన్యతను గాంచ
జగము నిండ స్వేచ్ఛాగానఝురుల నింతు'

అని యీకవిచేత కావ్యధోరణిలో పలికించింది

'ఏకం సత్' అనే సిద్ధాంతంపట్ల ఈ కవికి మక్కువ ఎక్కువ అందుచేత బ్రహ్మసమాజ సిద్ధాంతాలచేత ప్రభావితుడైన యీనవకవి, విగ్రహారాధనను, ఏవగించుకుని సర్వవ్యాపి అయిన ఆ విశ్వరూపు నేవిధంగా ఆరాధించేడో చూద్దాం

'జిలుగువసనాల మణిమయోజ్వల మనోజ్ఞ
కాంచనాంచిత భూషణగణము బూని
రాజవీథుల రతనాలరథము నెక్కి
వెడలు నిర్జీవపాషాణ విగ్రహాంబ

ఏను స్వేచ్ఛాకుమారుడ, నేను గగన
పథవిహారవిహంగమ పతిని నేను
మోహన వినీల జలధరమూర్తి నేను
ప్రళయ ఝంఝాప్రభంజనస్వామి నేను'

అనే పద్యపాదాల్ని పరిశోధిద్దాం నిర్జీవమైన పాషాణవిగ్రహాంకంటె, ప్రళయ ఝంఝాప్రభంజనంలోనూ, నీలజలధరంలోనూ వ్యక్తమయే ప్రకృతిశక్తి విశ్వవ్యాప్తమయినదనిన్నీ, శతధా అతీతమైనదనిన్నీ చెప్పి, విశ్వాత్మయొక్క ప్రభావాన్ని వీరు చక్కగా ముచ్చటించేరు

విశ్వవ్యాప్తమయిన ఆ పరాశక్తికి తానిచ్చే ఉపాయనాన్ని 'కానుక' అనే శీర్షిక గల పద్యంలో

'గాఢలజ్జానుతాప సంకలిత హృదయ
నీరజ దళాల రాలు కన్నీటిచుక్క
గాక, మనసార, వలపూర, కలత దీర
కానుకగా నే మొసంగగ గలను నీకు.

అని హృదయం గమంగా శ్రీ శాస్త్రి గారు వివరించేరు తనకు నివేదింపబడిన వస్తువులన్నిటిలోనూ పరితాపాల దగ్ధమైన హృదయాన్నే సర్వేశ్వరుడు ఎక్కువ ప్రీతితో స్వీకరిస్తాడుగనుక, అటువంటిహృదయాన్ని పరమేశ్వరార్పితం చెయ్యడం నిజమైన భక్తికి చిహ్నమని పైపద్యంలోనే కాక,

'కలుష దుర్దాంతపంక సంకలిత కుహార
ముల జనించు మదీయాశ్రు మలినధార
స్వామి! భవదీయపాద దేశమున బాటి
పరమపావనజాహ్నవీప్రతిభ గాంచు'

అనే పద్యంలో కూడా ప్రస్ఫుటంగా వ్యక్తమౌతుంది

జీవితం చాలా విచిత్రమైనది దోపిడి చెయ్యడం వంటి దుష్కృత్యాలు చెడ్డవని తెలియక, దుర్మార్గులు దోపిడి చెయ్యడంలేదు. లోకం కళ్లు కప్పి ఏదో లాభం పొందాలనేవాంఛ, లేదా ఒక పైశాచికమైన కాంక్ష వారిని అపనికి ప్రేరేపిస్తుంది

'గరళమే తిందు కడుపార నెతిగియెరిగి
యవల ద్రోతును చేతుల నమృతరసము
విసమమృత మట్టు, లమృతము విసమురీతి
జిత్ర చిత్రగతుల మార్చు జీవితంబు'

అనే చరణాలు అలాంటి జీవితాలలోని వైచిత్రిని చక్కగా ప్రస్ఫుస్ఫుటింపజేస్తాయి.

భావకవిత్వం ఎవరికీ అర్థం కాని, ఎదలో రొద అనిన్నీ ప్రణయ గీతికాలాపన అనిన్నీ ఒక అపప్రథ లోకంలో వుంది. స్వతంత్రంగా లేచిన యేఉద్యమమైనప్పటికీ, సామాన్య జనుల, తాకిడికి, లోనుగాక తప్పదు. సంఘంతాలూకు సనాతన ధర్మపరాయణత్వమే దీనికి కారణం అయితే కాలవాహిని కొంతసేపు ప్రవహించిన తరువాత సంఘం కళ్ళు తెరచి, సంస్కరణలో వున్న ప్రాశస్త్యాన్ని గ్రహించగలుగుతుంది.

ప్రకృతితో కవికిగల, సంబంధాన్ని సొగసైన కవితారీతులలో చిత్రించడంలో వీరిది అందెవేసిన చెయ్యి రంగు రంగుల సొగసు చీర ధరించిన, విరిచేడెను. ఈ కవిశేఖరుడు ఎంత రమణీయంగా వర్ణించేడో చూడండి

'రంగు రంగుల సొగసు చీరల ధరించి
నవ్వువెన్నెలగాయుక్రొన్ననలనడుమ
వాడివాడని యీవిరిచేడె తాల్చు
మంచిముత్తియముల గన మది కరంగు'

రంగు రంగుల పూలరేకుల అంచున ఉదయభానుని అరుణ కిరణాలలో మంచిముత్యాలలాగే మెరిసే హిమబిందువులను అలంకరించుకొన్న విరిచేడె యీ యనను ఎంతగానో ఆకర్షించింది

ఫలాపేక్షారహితంగా లోకసేవచేసి, తుదకు క్రమంగా కృశించిపోతున్న సెలఏటిని చూసి, ఈకవిగారు,

'తోయములదీయనైన పానీయమొసగి
వలపునునులేత గాలివీవనల విసరి
ప్రబల నైదాఘ తీవ్రతాపంబువలన
నిట్టులెతివె సెలఏఱ! తుట్టతుదకు'

అని తన జాలిని ప్రకటించేరు

పాశ్చాత్య దేశాలలో 'రొమాంటిక్ రివైవల్' అనే ఉద్యమం ఫలితంగా వెలువడిన అనేక, కవితలు ఆత్మాశ్రయము లైనవే అయినప్పటికీ అవిసహృదయ హృదయాహ్లాదకరంగా వున్నాయి షెల్లీ వ్రాసిన 'స్కైలార్క్' వర్డ్సువర్తు వ్రాసిన 'written in early spring' మొదలైనవి స్థాలీపులాక న్యాయంగా యిచ్చిన దృష్టాంతాలు విశ్వాత్మకు, మానవునిలోవున్న ఆత్మశక్తికీ, సన్నిహితమైన సంబంధం వుందనిన్నీ, కలత, కల్ల,భీతి, బాధాఎరగని ప్రకృతి, ఆనంద పారవశ్యంతో వసంత వేళలో ఉయ్యాల లూగుతున్న దనిన్నీ, యీ కవి written in early spring అనే పద్యంలో సూచించేడు మానవాత్మ కూడా యీ అమందానందాన్ని పంచుకోవలసివుంది అయితే, ఈర్ష్య, కుటిలత్వము, మొదలైన అడ్డుగోడలు పెట్టుకోవడంచేత మానవుడు, సహజము, నిర్మలము, అనంతము, అయిన యీ ఆనందాన్ని ప్రకృతితో సమంగా పంచుకోలేకపోతున్నాడని యీకవి

'To her fair works did
Nature link
The Human soul that
through me ran
And much if grieved my
heart to think
What man has made
of Man'

అనే పద్యంలో వ్యక్తం చేసేడు-

శ్రీ కృష్ణశాస్త్రి గారుకూడా 'ఆకులో ఆకునై, పూవులో పూవునై' అనే గేయంలో ప్రకృతితో తమకుగల తాదాత్మ్యాన్ని మనోహరంగా ఆలపిస్తే,

'ప్లేటులో ప్లేటునై చెమ్చాలోచెమ్చానై' అని అరసికులు కొందరు పేరడీలు వ్రాసేరు

షెల్లీస్కైలార్క్ అనే పద్యంలో ఆ విహంగమంలాగే తాను కూడా అనంతాకాశంలో స్వేచ్ఛంగా విహరించాలను కుంటున్నాననిన్నీ, కాని భవబంధాలు, యీ బురదనేలలో ముళ్లకంపపైకి తిరగదోసే యనిన్నీ రోదించేడు శ్రీ కృష్ణశాస్త్రి గారు రచించిన

'ఏను మీవలెనే కంఠ మెత్తి పాడ
నెంతొయుబలాటపడిసవరింతుగొంతు
ఏనుమీవలెనే నవానూన గాన
విస్తృత వ్యోమయానాల వెడలి వెడలి
భావలోకాంచలమ్ముల వాలవలతు
ఐన నేమాయె అపుకోలోని పాట
ఎడదరొద సేయునో లేదా యింకిపోవు
నంతలో నసే కటకటా యంతులేని
దారితేని శోకంబు టెడారులందు.'

అనే పద్యభాగం చదివినప్పుడు ఈయన కూడా ఆ పాశ్చాత్య కవి భావాన్ని పంచుకున్నాడా అనిపిస్తుంది.

కరుణరసానికి ఆస్పదమైన దుఃఖము, శృంగార రసానికి ఆటపట్టు అయిన, ప్రేమ, విప్రలంభము కూడా యీ కవిగారిచేతుల్లో బాగా పోషింపబడ్డాయి

'ఏల సలిలంబుపొంగి? గాడ్పేలవిసరు
ఏల నాహృదయంబు ప్రేమించు నిన్ను'

అనే పాదాలు ప్రేమయొక్క సహజత్వాన్ని మనోజ్ఞంగా నిరూపిస్తాయి

బుద్ధుడు, మొదలైన ప్రవక్తలంతా యీ లోకం దుఃఖమయమైన దని కంఠోక్తంగా ఎన్నోసార్లు చెప్పేరు అయితే దుఃఖభాజనమైన యీ సంసారసాగరంలో తోవచూపే దీపస్తంభంలాగ ఉపకరించేది ఆశ ఈ ఆశయొక్క ప్రాశస్త్యాన్ని వీరు

'కన్నీటి కెరటాల వెన్నెలేలా?

ప్రళయకాల మహోగ్ర భయద జీమూతోద్గళ ఘోరగంభీర ఘోషపెళార్భటులలో మెఱపేలా? అని యీ ఖండకావ్యంలో రమ్యంగా చిత్రించేరు

'పక్షినని, పాడగలనని ప్రణయవీథి
నిత్యలీలా విహారముల్ సెరపుదునని
పక్షుల దూల్చి బంధించి పంజరాన
గానమును ప్రాణము హరింపబూనినారు

అనే చరణాలు ఈకవియొక్క నిర్వేదమునకు బలమైన తార్కాణాలు—

అన్వేషణ చేస్తూ ఒంటరిగా పయనించే మినిమినిజవ్వనిని ప్రస్తావించిన సమయంలో, తీయందనములలో లీనమైన ఆ ఎడదను,

'ఎలదేటిచిరుపాట సెల ఏటి కెరటాల
బడిపోవు విరికన్నె వలపువోలె
వలోబయనమై
పరువెత్తు కోయిలపాటవోలె

అని తమాషాగా ఎన్నో మధురమైన ఉపమానాలతో రసప్లావితంచేసేరు

'పూతగోదావరీ ప్రవంతీతరంగ
మాలికాడోలికల నూగు మలయపవన
ఏల గొంపోవు హృదయంబు నేర్చి వెడలు
వేడి నిట్టూర్పు గాడ్పుల వెలదికడకు.

అని మగువపై గల మక్కువను స్ఫురింపజేసే శృంగారతరంగాన్ని చమత్కరించేరు

నవశకంలో వీరికంటె ముందుగా కదంతొక్కిన గురజాడవారి కీయన

'గుత్తునా అని జాతి ముత్యాల్
గుచ్చినాడే మేలిసరముల
ఇత్తునా యని తెలుగుల్లికి
యిచ్చినాడే భక్తితో'

అనే ముత్యాలసరంలో అంజలి ఘటించేరు రసజ్ఞులు, సాహిత్య వల్లభులు అయిన శ్రీ పిఠాపురాధీశులను గురించీ. వారి ఆస్థానంలో నవమౌక్తికంలాగ మెరసిన, కవిగారిపితృపాదుల గురించీ, వీరురచించిన పద్యాలు నవనవోన్మేషములైన సుగంధసుమ సంతతులలాగే ఆహ్లాదదాయకాలుగా వున్నాయి

స్వేచ్ఛా పిపాసి అయిన యీకవి కంటకితమైన స్వేచ్ఛాపథంలో పర్యటించే సమయంలో కరుణరసాస్పదమైన దుఃఖాన్ని తమపద్యాలలో ప్రతిబింబింపజేసేరు ఈ దుఃఖంలోనుంచి వీరు క్రమంగా స్వచ్ఛమైన ప్రేమధామాన్ని చేరి

'చంద్రికల నేల వెదజల్లు చందమామ
ఏల నాహృదయంబు ప్రేమించునిన్ను'

అని ఆలపించేరు తరువాత వీరుక్రమంగా గాఢపరితప్త హృదయంతో

పంక సంకలిత కుహరముల జనించు అశ్రుధారలను ఈశ్వరుని పాదాలపై అభిషేకం చేసి,

'నీలాభ్రసరసిలో నిండు జాబిల్లి
రాయంచవలె విహారము సల్పుచుండె
కమ్మతెమ్మెరలు శాఖాపత్రములనో,
కల్లోలినీ తరంగములనో డాగ
నాట్యంబు మధురగానంబును మాని
గాటంపు నిద్దుర గాంచె శైవలిని
సర్వేశ్వరుని హస్తజలజయుగ్మమున
విశ్వమే హాయిగా విశ్రాంతి జెందె'

అని తన బరువైన ఎడదకు శాంతిని సౌఖ్యాన్ని చేకూర్చుకున్నారు

భావకవిత్వం అంటే ఎవ్వరికీ అర్థం కాని కవిత్వం అనిన్నీ, దీనిప్రవక్త శ్రీ కృష్ణశాస్త్రిగారు అనిన్నీ యీ ఉద్యమం బయలుదేరిన కొత్తరోజులలో కొందరు వ్యతిరేక ప్రచారం చేసేవారు కృష్ణపక్షానికి ప్రతిగా ఒక శుక్లపక్షం బయలుదేరగా నేను 'మహాళయపక్షం' వ్రాస్తున్నా ననేవాడు ఆరోజులలో ఒక హరిదాసు కాలానికి మహత్తర ప్రభావం వుంది

'హేమ్నః సంలక్ష్యతే హ్యగ్నౌ
విశుద్ధి శ్యామికాపి వా'

అని కాళిదాసు చెప్పినట్టు, చెత్తని తన గర్భం అడుగున మాటి, మంచిని పాళా బంగారంలాగ నిరంతరము సర్వులకు చాటి చెప్పేశక్తి కాలానికి వుంది ఈనాటికి, అంటే సుమారు అర్ధశతాబ్దం గడచిన తరువాత కూడా చెక్కు చెదరని, తళుకు తగ్గని, శ్రీ కృష్ణశాస్త్రిగారి కృతులు వాటి గొప్పతనాన్ని లోకానికి ప్రస్ఫుటంగా ప్రదర్శించగలుగుతున్నాయి.

ఆత్మాశ్రయమైన కవిత తెలుగువారికి కొత్తదేమీ కాదు తెలుగునాడులో ప్రభవించిన శతక వాఙ్మయం ఆత్మాశ్రయ కవిత్వానికి ప్రత్యక్ష నిదర్శనం. ప్రేమ, దుఃఖము, స్వేచ్ఛ, మొదలైన భావపరంపర కూడా కావ్యలోకంలో చరించే సహృదయులకు అపరిచితం కాదు_అయితే జిలుగు దిద్ది, మెరుగు పెట్టి,

"బసవరాజు" వారి గీత పారిజాతపరిమళాలు

- శ్రీ డా జి. బి యన్ ఆచార్య, ఎం ఏ, పిహెచ్ డి

(గతసంచిక తరువాయి)

బసవరాజువారికి సంస్కృత సాహిత్యమన్నా, పురాణభారత సంస్కారమన్నా వల్లమాలిన గౌరవమూ, అనురాగమూను ఆంధ్రదేశమన్నా అంతే. అందుకే వాయుపక్షాల మీద తెలుగునాడంతా తిరిగి సందేశమిచ్చారు. భారత స్వాతంత్ర్యంకోసం పాటుపడిన దేశభక్తులందరికి కవితాభినందనలు అందించారు అయితే వారిదేశభక్తి సంకుచితమైనది కాదు యుగలక్షణాలకూ, యుగధర్మాలకూ దూరులుకాలేదు రాగల యుగం ప్రజాబాహుళ్యానిదని తెలుసుకున్నారు ప్రాచ్య పాశ్చాత్య జగత్తునకు నడుమ కొండలూ గోడలూ లేవని గ్రహించారు అందుకే 'ఆంధ్రకవిత్వచరిత్ర'లో బసవరాజువారు ఇలా వ్రాశారని 'దేవులపల్లి' వారు ఉదాహరించారు ఆ దేమిటంటే-

'ప్రస్తుత మాంధ్రసాహితీ శ్రేయోభిలాషులకు ముఖ్యకర్తవ్య మేమన, తరతరములనుండియు, శతాబ్దులనుండియు, నిరంతరధారగా ప్రవహించుచున్న ఆంధ్రనాగరికతా స్రవంతిని ఆంధ్రసాహిత్యసీమను ప్రవహింపజేసి, తత్ప్రవాహసాహాయ్యమున ఆంధ్రసాహిత్య సీమను చక్కని వ్యవసాయము సాగించి, ఆంధ్రులకు పుష్టియు, తుష్టియు, శాంతియు, దాంతియు, వన్నెయు, వాసియు నిచ్చు కావ్యఫలములను కాయించుటయె యగును ఆంధ్రసాహిత్య సీమను నాటుకుని, పెరిగి పెద్దవి కాగల విజాతీయ కావ్య తరులతాదులను నాటించి వానిచే సజాతీయ, విజాతీయసార సమృద్ధము లగు కావ్య ఫలములను కాయించుటయేమేలగును

ఇందులకు అన్యభాషా సంస్కారము, అన్యసాహిత్య పరిచయమును అవసరములే యగును '5 బసవరాజువారి ఈ వచనాన్ని పరిశీలిస్తే వారికి అన్యభాషా సాహిత్యములం దెంత ఆదరము, గౌరవము కలవో తెలియగలగు బసవరాజు వారి దేశభక్తి సంకుచితమైనది కాదనటానికి పైవాక్యాలే నిదర్శనం

'ఆంధ్రవీథి' అనే ఖండికలో-

'గాండ్రు గాండ్రని తీండ్రించు
తాండ్రపాపరాయు బొబ్బిలి పులి యని ప్రథితకీర్తి
గన్నవీరుం దలచి ముందగతిని బొమ్ము!'

అని 'వాయుసందేశ' మిచ్చారు ఇంద్రకీలాద్రి ప్రాశస్త్యాన్ని తెలుపుతూ, 'కార్యశూరత' కు పార్థుణ్ణి ఆదర్శంగా గ్రహించమన్నారు 'నూజివీటి పోతుగడ్డ' అనే ఖండికలో నూజివీటి వెలమదొరల ఘనతను వేనోళ్ళ కొనియాడారు దేశభక్తికి జాతీయభావం ముఖ్యమైనది అందుకనే 'మాగాంధి వేణునాదము, స్వరాజ్యలక్ష్మి పెండ్లి, గాంధీప్రభ, మాలమాదిగల మొర, రాట్నము, జాతీయపతాకము' అనే గీతాలను 'జాతీయత' ఉట్టిపడేలా రచించారు

'కొల్లాయి గట్టితేనేమి మాగాంధి
కోమటై పుట్టితే నేమి
వెన్నపూసా మనసు
కన్నతల్లీ ప్రేమ
పండంటి మోముపై
బ్రహ్మతేజస్సు
నాల్గుపరకల పిలక
నాట్యమాడే పిలక
నాలుగూ వేదాల
నాట్య మెరిగిన పిలక
బోసినో ర్విప్పితే
చిరునవ్వు నవ్వితే
వరహాల వర్షమే!
చకచక నడిస్తేను
జగతి కంపించేను!
పలుకు పలికితేను
బ్రహ్మవాక్కేను!
కాశికుడు క్షత్రియుడు
కాలేద బ్రహ్మఋషి?
నేడు కోమటి బిడ్డ
కూడ బ్రహ్మర్షాయె'

అని గాంధీని విశిష్ట దృక్పథంతో అవగాహన చేసుకున్నారు 'కృషివుంటే మనుషు' లవుతా రనే పరమ సత్యాన్ని లోకానికి చాటిన మహాత్ముడు పలువురి హృదయాలను దోచుకున్నాడు - కవితా కర్పూర నీరాజనాలకు నోచుకున్నాడు ఆనాడు బసవరాజువారు వ్రాసిన ఈ పాట ప్రతినోటా జయమంత్రమై మ్రోగింది ఈనాటికీ మన చెవుల్లో గింగురు మంటూనే వుంది ఈలక్షణమే బసవరాజువారిని నేటికీ మనఎదుట నిలబెట్టగలిగింది గాంధీని వేదమూర్తిగాను, బ్రహ్మర్షిగాను సంభావించటంలోని సామంజస్యము సహృదయ సమారాధకము

'నాలుగూ వేదాల
నాట్య మెరిగిన పిలక'

అని సంప్రదాయ సిద్ధంగా సంభావించారు పిలకని హేళనచేసేవారికి కనువిప్పు కలిగించారు గాంధీమూర్తి అణువణువునా వైదిక సంప్రదాయం నిక్షేపించ

ఆభావాల్ని రమణీయంగా, కమనీయంగా అందజేసిన ఖండకావ్యం కృష్ణపక్షం- నేటి తెలుగు కవితలోని నవ్యతను, ప్రాశస్త్యాన్ని, తెలియజేసే యీలఘుకృతి వాగ్దేవతకు ఒక అమూల్యాభరణం- *

* ఈ వ్యాసము ముద్రణము పూర్తియగుచుండగా శ్రీకృష్ణశాస్త్రిగారు మద్రాసులో దివంగతులైన వార్త రేడియో వినిపించినది వారికి మా స్మృత్యంజలి - సంపా.

బడటంచేత 'ఆరాధనాయోగ్యత' ధ్వనిస్తున్నది

భార్యలను విడిచి భర్తలు, భర్తలను విడిచి భార్యలు, తల్లులను విడిచి పిల్లలు, పిల్లలను విడిచి తల్లులు, భారతదేశపు దాస్యాన్ని బాపగ, తరలివచ్చి గాంధికి అండగా నిలవం డని, 'వేణునాదము మోగుతుం దండోయ్' అని అబాలగోపాలాన్ని స్వాతంత్ర్య సమరానికి ఆహ్వానించారు స్వరాజ్యలక్ష్మి పెండ్లికి సముద్రమే పెళ్లియిల్లని, దేవతలే సదస్యులని, ఉప్పే తలంబ్రాలని, గాంధీయే వశిష్ఠుడని, కస్తూరిబాయే ముత్తైదువని, పరమాత్ముడే సాక్షి యని రసవత్ చమత్కారంతో వర్ణించారు

'సరకారు వారు, కరుకైన వారు
ఉప్పేరితేను తప్పేశినారు

మాలమాదిగలం, మనుసులం గామాశి
పక్కాలకన్నా తక్కు వయ్యామాశి'

అంటూ గాంధీమహాత్మునితో మాలమాదిగలు పెట్టుకున్న మొరను కరుణరసభరితంగా మనకు వినిపించారు

విదేశీవస్తు బహిష్కారం కోసం 'రాట్నము' అనే గీతాన్ని రచించారు

'సిగ్గు లేదా నీకు శరము లేదా
అన్నమైనా లేక బీద లల్లాడుతుంటేను
సీకాకోకచిలుకలాగ నీవుగుడ తిరుగ'

అంటూ పూటకూడు లేని ప్రజకు రాట్నమొకటే పెన్నిధి అనీ, పవిత్రమైన రాట్నంఖద్దరును మోటని వెక్కిరించటం సిగ్గుమాలిన తన మనీ హెచ్చరించారు

స్వతంత్రభారత జాతి చిహ్నమైన పతాకోత్సవమును చేయం డని ఉత్సాహపూరితంగా గీతాలాపన చేసారు

'వీరకేసరుల యొజ్జని రంగూ
దేశసేవకుల తెల్లని రంగూ
భక్తులపాలిట పచ్చని రంగూ
బీదల పెన్నిధి రాటపు
అన్ని మతాలను అన్ని తెగలకూ
ఆశ్రయమీ జండా ఒక టేనోయ్'

అని జాతీయ[illegible] ఎలుగెత్తంగా సంభావించారు

బసవరాజువారి ఈ దేశభక్తి గీతాలు ప్రచార ప్రాశస్త్యాన్ని పొందటమేగాక, వారిని ఉత్తమ దేశభక్తులుగా దేశానికి పరిచయం చేసాయి.

బసవరాజువారు ముప్పయి తొమ్మిదేళ్లలోనే నూరేళ్ల బ్రతుకునూ పండించుకొని-

'బ్రతుకు బరువు మోయలేక
చితికి చివికి డస్సి వాడి
వికరుపుట్టి పారిపోయి
ఒకడనె ఏకోటలోనో
పాటపాడుతుండగ నా
ప్రాణదాటి యేగేనా
ప్రాణధాటి యేగుచుండ
పాట నోట మ్రోగేనా!'

అని పాడుకుంటూ రాగద్వేషాలకు అతీతులై, తమ మంగళప్రదమ్ము, పాపాయి లున్న శ్రీశైల మల్లికార్జున స్వామి సన్నిధినే ఆశ్రయించారు అంతకంటె వారికి మనశ్శాంతి లభించే చోటు మరొకటి యేమున్నది? బసరాజువారు భౌతికంగా కనుమరుగైనా, వారు నిర్మించిపోయిన అక్షరహర్మ్యాల్లో వారి విశిష్ట వ్యక్తిత్వం దీప్తమంత మాతూ దర్శనమిస్తూనే వుంటుంది ఆ విజ్ఞానపు వెలుగుల దివ్య దీపకరండం మనకు మార్గాన్ని నిర్దేశిస్తూనే వుంటుంది అది నిత్యం - అజరామర సత్యం!'

'కవి యని కీర్తిని
గాంచుట కన్నను
ఘన మే మున్నది జగతిలో' ?

అని ఆనాడు వారు వ్రాసిన మాటలు ఏనాటికీ బంగరు మూటలే!

భావకవి సమ్రాట్ బసవరాజు వారి గీత పాటజాతాలు వారి కీర్తి పరిమళాలను అనవతరం వెదజల్లుతూ అభిమానులను సమ్మోహపరచగల వని ఆశించటం సమంజసం!

నాయకులు

– కవికోకిల శ్రీ మామిండ్ల రామగౌడు

* పదవీమదాంధులై ప్రజలను పీడించి
జాతిద్రోహియౌ నేతయొకడు
నల్లధనమ్మును కొల్లలుగా దాచి
దేశప్రగతి నిరోధించు నొకడు
దొంగ వేరమ్ముల దోపిడిదారులై
కోటికి పడగెత్తి కులుకు నొకడు
అధికార గర్వమ్మున బధిరులై పేదల
నెత్తురు జుర్రు నున్మత్తుడొకడు
తేనెబూసిన కత్తి సమానుడొకడు
నాయకుని వేషము ధరించు నక్కయొకడు
పల్లెపల్లెకు గల మేకవన్నెపులులు
నభ్యుదయ వినాశక శత్రులైరి యకట!

* కుటిల రాజనీతిజ్ఞుల కుట్రలకును
దేశ మల్లకల్లోలమై దిక్కులేని
పక్షిగామారె నయ్యయ్యో! పదవుకయి
నమ్మకపు ద్రోహులైరి మా నాయకులిల

* రాజకీయపు ఆందుగాడులై నాయకుల్
"పార్టీలు" మార్చియు పరుగులిడగ
పదవులకోసము ప్రాణాలు బలిగొను
నరరూప దైత్యులు వరలుచుండ
వేదిక లెక్కియు పేదల బాధల
వల్లించు డాంబికుల్ పెల్లుబికగ
చెట్టు పేరును జెప్పి గుట్టుగా వేలొక్క
కాయ లమ్ముచు కప్పగంతు లిడగ
ప్రజలగోడులు తమకేమి పట్టకున్న
ముసలికన్నీరు గార్చెడు మోసగాండ్రు
పల్లెపల్లెలో విలసిల్లి త్రుళ్లుచుండ
దేశ మేగతి సాగునో దేవదేవ!

*గ్రామనియంతల ఘనకార్యములు జెప్ప
తరముగాదు సుమీ! విఖ్యాతులైన
మదపుటేనుగులరీతి మత్తెక్కి తూలుచు
నెదు రెవ్వరును లేక పదరుచుండ్రు
పచ్చగా బ్రతికిన చిచ్చులు రగిలించి
పగబట్టి కాటిడు పాము లరరె!
నిగపట్టు గోత్రము నగుబాటుల చరిత్ర
కట్టిపెత్తనముతో గదుపుచుండ్రు
నీచవాక్కుల బలుకుచు నీతిలేక
పందికొక్కులై మెక్కిరి పరులసొత్తు
విసపు గడియలు జనులు జీవించుచుండ
గ్రామదేవతలు నశించు కాలమెపుడో

తెలుగువారి కవితా నిర్వచనాలు - నిరూపణలు

- శ్రీ కపిలవాయి లింగమూర్తి

భగవంతుడు భాషనిచ్చి మానవుని జంతుకోటినుండి వేరు చేస్తే దానిలో అతడు కవిత్వాన్ని సృజించుకొని సాటి వారిలో వేరుపడ్డాడు నేత్రానికి దర్శనం, శ్రోత్రానికి శ్రవణంవలె వాగింద్రియానికి భాషణం సహజధర్మమయినా అది అందరిలో వికసించలేదుగాబట్టి ఎవరిలో వికాసం పొందితే వారు లోకంలో కవులౌతున్నారు

చూడటం అందరికీ చేతనైనా రంగుల్ని స్పష్టంగా చూడటం వస్తువుల్ని నిశితంగా పరిశీలించి మంచిచెడ్డలు కనిపెట్టడం అందరికీ చేతగాదు అలాగే మాటాడ్డంవచ్చినా శబ్దాన్ని జాగ్రతగా పరిశీలించి ఏది ఎక్కడ ఉపయోగించాలో అందరికీ తెలియదు కాబట్టి 'దర్శనాద్వర్ణనాచ్చాథరూఢాలోకే కవిశ్రుతిః' అని లాక్షణికాచార్యుడు చెప్పాడు. ఈ నిర్వచనాన్ని తిరగేసి చెబితే, 'చూచినదాన్ని చక్కగా విడమరిచి చెబితే అది కవిత్వమౌతుంది' అనే అభిప్రాయం తేలుతుంది వాల్మీకి క్రౌంచపక్షి వియోగాన్ని చర్మచక్షువులతోను శ్రీరాముని చరిత్రను మనశ్చక్షువులతోను పరికించాడు పరికించిన దాన్ని సమర్థమైన భాషలో చెప్పాడు కాబట్టి మహాకవి అయినాడు. అందువల్ల ఎవడు తానుదర్శించినదాన్ని ధ్వనిపూర్వకంగా ఔచిత్యవంతంగా చెప్పగలడో వాడే కవి అని పై లక్షణకారుని అభిప్రాయం

వాక్కు బ్రహ్మస్వరూపం కాబట్టి దాని మాహాత్మ్యం ఎంతగొప్పదో వేరుగా చెప్పనక్కరలేదు.

చక్కగా జూచి పలికిన శబ్దమైన
సురభియై గోర కోరిక ల్గురియుఁగాని
యెరుగకుండఁగ బల్కిన స్వరముగూడ
వృత్రుకలె జంపు నది తన శత్రు వగుచు

అని లక్షణకారు లన్నారు వాక్కు ఇంతమహాత్త్వం గలది కనుక శాస్త్రకారులు తన్మూలకమైన కవిత్వానికి కళల్లో అగ్రస్థాన మిచ్చారు. అంతే గాక అది పరమేశ్వరుని ఆరాధనలో ఒకవిశేషమని దానితో ముక్తినిగూడా పొందవచ్చు నని సెలవిచ్చారు

భర్తృహరి విద్వత్పద్ధతిని చెబుతూ 'సుకవితా యద్యస్తి రాజ్యేన కిం' అని చెప్పింది చాల దనుకొని అప్రకారణాన్ని 'జయంతి తే సుకృతినో రససిద్ధాః కవీశ్వరాః' అని వారి కమరత్వాన్ని నిరూపిస్తూ ముగిస్తే, ఆతరువాత వచ్చిన ఆనందవర్ధనుడు 'అపారే కావ్య సంసారే కవి రేవ ప్రజాపతిః' అని అతనిని బ్రహ్మనే చేసివేశాడు

అయితే లాక్షణికులచే ఇంతగా మన్నింపబడిన కవిత్వం ఏలా ఉంటుంది? ఎందులో ఉంటుంది? అంటే దాన్ని పరబ్రహ్మ తత్త్వంవలె సూటిగా చెప్పటం కష్టమే తత్త్వశాస్త్రం ఇతి అనే వాచ్యంతోగాక నేతి నేతి పూర్వకంగా పరతత్త్వాన్ని చూపినట్లు దాన్నిగూడా శబ్దార్థాలంకారగుణరీతి వృత్త్యాదుల్లో ఇదిగాదు, ఇదిగాదు అని పరిహరించి చూపవలసే ఉంటుందితిప్ప ప్రత్యక్షంగా యిది అని చూపటంకష్టం కాని ప్రకృతిలో దృశ్యమాన జగత్తంతా పరమేశ్వర విభూతియే అయి ట్లు వాఙ్మయంలోని శబ్దార్థజాలమంతా కవితావాహకంగానే ఉంటుంది

అసలైన కవిత్వాన్ని గుతించి విశ్వనాథుడు వాక్యం రసాత్మకం కావ్యం అని నిర్వచిస్తే జగన్నాథుడు వాక్యంవరకు కందు కని 'రమణీయార్థ ప్రతిపాదకః శబ్దః కావ్యం' అని దాన్ని మరో మెట్టు దించాడు. ఇక ఈనాటి వారో శబ్దంవరకు కందు కని కేవలం అక్షరాలే నిలువుగా ఒకదాని క్రింద ఒకటి పేర్చి దాన్ని మహాకవిత్వం క్రింద చెలామణి చేస్తున్నారు

మానవుల్లో అక్షరాస్యత పెరిగిన కొద్దీ కవితారంగంలో ఈ అయోమయస్థితి ముదిరిపోతుంది ప్రాచీనుల కవిత్వం పాషాణపాకంలో ఉండి తరువాతి వారికి తెలియకుండా పోతుంటే ఆధునికులది అయోమయత్వంతో, అపశబ్ద మయమై అర్థంగాకుండా పోతుంది. ఒక్కొక్కపుడు తండ్రి కెదురు తిరిగే కుంటరిలాగ వ్రాసినవారి బంతులు వ్రాసినవారికే సమన్వయంగాకుండాకూడా ఉంటాయి కాబట్టి లాక్షణికులు గాకున్నా కవులైనా కవిత్వాన్ని ఏలా నిర్వచించారో ఏవిధంగా నిరూపించారో తెలిపితే ప్రారంభకులకు కొంత ఉపయోగకరంగా ఉంటుందనే ఉద్దేశంతో కొన్ని నిర్వచనాలు వ్యాసంలో చూపుతున్నాను

భారతకవుల్లో అద్వితీయుడైన కవిబ్రహ్మ నిర్వచనోత్తర రామాయణంలో

'లలితపదహృద్య పద్యం
బులను కథార్థంబు పూర్వాపరఘటితంబై
అలతియులతి తునియల కా
వాళ సంధించినవిధంబునమరగవలయున్'

అంటాడు. వక్తవ్యాంశం పూర్వాపరాలు చెడకుండా లలిత పదాలలో చిన్నచిన్న వాక్యాలతో సాగిపోవాలని అతనిమతం. ఈనిర్వచనంలో ఉత్తరార్ధం గమనించ దగింది కావాళధ్వని క్రమ వాద్యధ్వనివలె హ్రస్వాలతో ఆరంభమై దీర్ఘదీర్ఘాలతో అంతమౌతుందికాబట్టి కవిత్వంగూడా ఆవిధంగా చిన్నచిన్న పదాలతో గూడిన వాక్యాలతో ఆరంభమై పాఠకుని చివరకు గంభీరమైన మహావిషయం పై పునడిపించుకుపోవాలని, కావాళ ప్రబోధాత్మకమైన వాద్యం

గాబట్టి కవిత్వంగూడా అవిధంగా ప్రబోధాత్మకమైన ధ్వనితో ఉండాలని తిక్కనగారియభిప్రాయమైనట్టి లక్షణం ధ్వనిస్తుంది

కవిత్రియం సరసన నిలువకున్నా నన్నెచోడుని కుమారసంభవం తెలుగులో తొలిప్రబంధమని చాలామంది అభిప్రాయం అతడు

ముదమున సత్కవికావ్యము
నదరగ విలుకానిపట్టి నమ్మను పరహృ
ద్భిదమై తలయూపింపని
యది కావ్యమె యలరి పట్టినదియున్
శరమే?

అని ప్రశ్నించాడు. ఇతడెంతైనా రాజుగదా రాజసం దాగదు మరి. తనకు తగినట్లు కవిత్వాన్ని బాణంతో పోల్చాడు. ఎదుటివాని గుండెకు తాకనవుడా విలుకాడు విడిచింది బాణంగాదు. పలుకాడు వానిది కవిత్వంకాదు అంటాడు. కవి చెప్పే మాట వినేవానికి గుండెకంత సూటిగా నాటాలని యితని అభిప్రాయం. ఇతని తరువాత చెప్పదగినవారిలో

గురువు లఘువుచేసి కుంచించికుంచించి
లఘువు గురువుజేసి లాగిలాగి
కవిత జెప్పునట్టి కవిగులామును బట్టి
ముక్కుగోయ వలయు త్రొక్కిపట్టి

అనే చాటువు చెప్పినకవి యెవరో చాటుగానే ఉండిపోయాడు ఇతడు కొంత ఉగ్రవాదిగా కనిపిస్తాడు, పాపం! అపశబ్దకవిత వింటూవింటూ ఎంత విసిగిపోయాడో మరి. పదమూడో శతాబ్దంలో తనసాటి వారందరిచేత చక్కన అనిపించుకొన్న జక్కన .

ప్రతిపద్యము చోద్యముగా
కృతిజెప్పినవొప్పుగాక క్షితి నొకపద్యం
బతిమూఢుడైన చతురత
ప్రతిపాదింపడె ఘుణాక్షరన్యాయ
ముగన్.

ప్రతిమాటలో ఏదోఒకవితాచ్ఛాయ ఉండాలిగాని నూటికోమాటలో ఉంటే ఏలా? ఎంతమూఢుడైనా ఘుణాక్షరన్యాయంగా ఎప్పుడో ఒకప్పుడు వాక్చాతుర్యాన్ని కనబరుస్తానే ఉంటాడుగదా అందువల్ల చాతుర్యంలేని కవి, వ్రాత ఘుణాక్షరాలే అంటాడు.

ఇక వీరిని విడిచి ప్రబంధయుగంలోకి వస్తే మాదయగారి మల్లన

చెప్పవలె కవిత రసములు
చిప్పిల నప్పప్ప భళి భళీ! యన, లేదో
యెప్పుడు జెప్పక యుండుట
యొప్పు సుమీ! సుకవి యెంత
యుచితజ్ఞుడో

అని సెలవిస్తాడు కవిత్వం చెబితే రసంచిప్పిలే అట్లు చెప్పాలి, లేకుంటే నోరెత్తకుండా ఉండటమే మంచిదని యితని అభిప్రాయం. అది నిజమే. ఎందుకంటే?

నాకవిత్వ మధర్మాయ
మృతయే దండనాయచ
కుకవిత్వం పున స్సాక్షా
న్మృతి మాహు ర్మనీషిణః.

అని లక్షణకారులమతం. కవిత్వం చెప్పకపోతే మనల్నెవరూ నిందించరు గాని కుకవిత్వం చెబితేమాత్రం మానరు.

ప్రబంధయుగానికంతకూ పెద్దవాడు పెద్దనగాబట్టి ఆయన 'పూత మెరుంగులున్ పసిడిపూప బెడంగులు జాలువట్టి వాకైతల్ — అని పై మెరుగుల కవిత్వాన్ని నిరసిస్తూ చెప్పిన లక్షణం చాలా పెద్దగా ఉంది. ఆయన కవిత్వం అనేది

ఘనతరఘూర్జరీ కుచయు
గ క్రియగూఢము గాక ద్రావిడీ
స్తనగతి తేటగాక యర
చాటగు నాంధ్రవధూటిసి బ్బెపుం
జనుగవపోలె గూఢమును
జాటుదనంబును గాక యుండ౯ లె
[illegible]

అని అంటాడు. పద్యకవిత్వంలో యతిప్రాసల గందరగోళంవల్ల కొంత అనర్థత తప్పదనుకున్నా యతిప్రాసలే గాదు గణనియమం కూడా విడిచిపెట్టిన యీ నాటి వచన కవితాసంకలనాలుగూడ కొన్ని వైలక్షణ్యాని కుదాహరణ ప్రాయంగా రావటం శోచనీయంగా అనిపిస్తుంది.

ప్రబంధ యుగంనుండి పురుషులతో పాటు స్త్రీలుగూడా కవితా రంగంలో కాలుపెట్టారు. వారిలో మొదటిదైన మొల్ల

తేనెసోక నోరు తీయనయగురీతి
తోనయర్థమెల్ల దోపకుండ
గూఢశబ్దములను గూర్చిన కావ్యమ్ము
మూగచెవిటివారి ముచ్చటగును.

అని చెబుతుంది. తేనె తాకగానే నోరంతా ఏలాతీపితో నిండిపోతుందో కవిత్వం గూడా అవిధంగా చెవికి సోకటమే ఆలస్యం. హృదయమంతా దాని మాధుర్యంతో నిండిపోవాలి కాని పాండిత్య ప్రదర్శనానికి కావ్యాన్ని గూఢశబ్దాలలో కూర్చితే అది మూగ చెవిటి వారి సంభాషణ అవుతుంది. వాడేం చెబుతున్నాడో వీడేం అర్థంచేసికుంటున్నాడో తెలియకుండా పోతుంది. అనిఅంటుంది. ఈ కవయిత్రీమతల్లి వాడిన 'గూఢ' శబ్దం గమనింపదగింది. ప్రసిద్ధమైన ఎఱ్ఱనాదుల రామాయణాలు కాల ప్రవాహంలో నిలువకపోవటానికి, ఈమె కృతి నిలుకటానికి యిదొక కారణమౌతుందేమో! ఇక ఈ ప్రబంధ యుగానికి చివరన నిలిచిన రఘునాథుడు.

చెప్పవలె కప్పురంబులు
కుప్పలుగాఁ బోసినట్లు కుంకుమపై పై
గుప్పిన క్రియ విరిపొట్లము
విప్పినగతి ఘుమ్మనన్ కవిత్వము సభలన్.

అని సెలవిస్తాడు. ఈ పద్యంలోని ఈయన ఉపమాన సామగ్రి గమనింపదగింది. కర్పూరం కుప్పలుగా పోస్తే

అనుభవంలోకి వచ్చి అక్కడేం మిగలకుండా పోతుంది. ఉత్తమకవిత్వం కూడా అలాగే సభలో వినిపించినపుడు దానిలోని సరసత్వం అందరి కవగతమై కవికేమీ మిగులకుండా అంటే యిదిమనం వరి అనుభవమున్నట్లయిపోవాలి గాని

సింధురరాజగమనాధమ్మిల్ల బంధంబు సహజగంధం' బన్నట్లుగా అది పైపలు కేసు క్రిందికి దిగకూడదు. అలాగయినపుడెంత సహృదయుడైనా ట్యూబులైటు గాక తప్పదని, కుంకుమ గుప్పినపుడెదుటి వారి ముఖం రాగరంజితమై ఉల్లాసంతో ఎలా మెరిసి పోతుందో కవిత్వం విన్నపుడు గూడా వారిముఖం అలా కావాలని, విరిపొట్లం విప్పగానే దానిపరిమళం అక్కడున్న వారికల్లా మనంచూపకుండానే ఏవిధంగా అందిపోతుందో కవిత్వం గుబాళింపు గూడా ఆవిధంగా అందిపోవాలని స్ఫురిస్తుంది. ఇక యిందులోని విరిపొట్లాన్ని గమనించండి. పదాలు విరులైతే ఛందం వాటిని పొట్లంగట్టే ఆకులు గాబట్టి పూవు లేవిధంగా నలగకుండ పొట్లంకడతామో కవిత్వంగూడా అలా శబ్దరూపం చెడకుండా కూర్చాలనే ధ్వని ఆపొట్లంలో ఉంది లేకుంటే-

కిదుకుచు లక్షణ మెఱుగక
గుదుకు మవడి ప్రాసనియతి గూడక
మిన్నుల్
వెదుకుచు పదసంధులు జెడ
నదుకుచు నదికవిత జెప్పనతడున్ కవియే?

అని కవితాఖసూచులనుగురించి మరో చాటుకారుడు ప్రశ్నిస్తాడు. వెనకటి కొకాయన చాకలికి సెనగలిచ్చి లెక్క పుస్తకంలో 'చాకలి చర్వికి చనిగెలు చోలెడు' అని వ్రాసికొన్నాడట. దానిని ఓ విద్యావంతుడు చూచి 'యిదేమయ్యా ఇట్లా వ్రాశావు' అంటే ఎలా వ్రాస్తేఏం? లెక్కలో మనసోలెడు మనకున్నాయా లేదా? అన్నాడట, ఇప్పటి కవికుమారులు గూడ ఈలాగే నా భావాన్ని నేను ప్రజలముందు పెడుతున్నాను, దాని ఉద్దేశం నెరవేరుతుంది గదా! భావ ఏలా ఉంటే ఏం అనుకుంటున్నారు తప్ప దానివిషయమై శ్రద్ధ చూపటంలేదు. ఇక ఈనిర్వచనాలనటుంచి కొన్ని నిరూపణలుగూడా చూపిస్తాను, గమనించండి.

మనపద్యాలన్నీ చతుష్పాత్తులు. వానిలో మత్తేభాలు శార్దూలాలు గూడా ఉన్నాయి గాబట్టి దానినాధారంగా జేసికొని కవిరాజ శిఖామణి

పదబంధంబుల నగ్గలించి బుధశ
బ్దబ్రాజియై సద్గుణా
స్పదమై దుష్కవిహృత్సరోరుహములన్
భంజింపుచున్ భూరిప
ద్మదలీలన్ విలసిల్లి సత్కృతి జగ
న్మాన్య ప్రభావంబునన్
మదనాగంబును బోలె గ్రాలవలదా
మాఱెందు లేకుండగన్.

అంటాడు. పద్యం చక్కగా ఎదురు లేకుండా మదగజంవలె ఉండాలని అతని భావం భావానికితగినట్టు పద్యంగూడా అతడు మత్తేభాన్నే గమనించటం యిందులో మరో విశేషం. ఈయన్ని చూచి పెదపాటి జగ్గన.

పదలాలిత్యము వర్ణశుద్ధియును శ
బ్దస్థైర్యమున్ మంగళా
స్పదభావంబును రాజయోగ్యతయు దో
షస్ఫూర్తి రాహిత్యమున్
సదలంకార విశేషమున్ గలిగి
విశ్వప్రాణ సౌభాగ్య సం
పదతో తేజియు బోలె గ్రాలవలదా
పద్యంబు హృద్యస్థితిన్.

అని చెప్పాడు. అతడు రాజై సందుకు పద్యానికి తానెక్కే ఏనుగును పోలిక తీసికుంటే ఈకవి తానెక్కే గుఱ్ఱాన్ని తీసుకున్నాడను కోవాలి. అయితే ఏనుగైనా గుఱ్ఱమైనా కొనేవాడు శుభలక్షణాలు చూచే కొంటాడుగాబట్టి కవిత్వం గూడా సలక్షణంగా ఉంటేనే బుధులాదరిస్తారని దీని తాత్పర్యం. ఇకకవి సార్వభౌముడైన శ్రీనాథుడు కవిత్వాన్ని జంతువులతో గాక,

సంభూతార్థకస్థానమై
ఖ్యాతంబై బుధహృద్యమంగళకవీం
ద్రాచార్యసంసేవ్యమై
యాతారార్క సుధాంశువై కమలజా
తాకల్పమై యెప్పుడున్
జ్యోతిశ్చక్రము బోలె గ్రాలవలదా
సాంపార కావ్యంబిలన్.

అని రాశి చక్రంతో పోల్చాడు. 'విశ్వశ్రేయః కావ్యమ్' అని నన్నయగారి సూత్రం గాబట్టి లోకానికి శ్రేయాన్నిచ్చే కావ్యాన్ని శ్రీనాథుడు శింశుమారచక్రంతో పోల్చటం సర్వదా సమంజసం. ఈనాడు మన మెంత యింగ్లీషు చదువుకున్నా రాశిఫలాలు చూచుకుంటూనే ఉన్నాంగదా! అలాగే కవిత్వం గూడా మానవ జీవితానికి భావిదర్శకంగా ఉండాలని యిందలి భావధ్వని. శ్రీనాథుని తరువాత పదేనో శతాబ్దపు వాడైన పెదపాటి సోమన

ఉదయప్రాణ వివేకమై విహితవ
ర్ణోద్యగ్విభక్తిక్రియా
సదనంబై సదలంకృతి ప్రథితమై
సద్వృత్త మావాసమై
విదితార్థాకరమై ప్రసన్నపదమై
వృద్ధశ్రవో వైభవా
స్పదమై రాజును బోలె గ్రాలవలదా
పద్యంబు హృద్యస్థితిన్.

అంటాడు. పద్యంరాజులా ఉండాలని యితని అభిప్రాయంగాని లాక్షణికులందరూ కావ్యాన్ని కాంతాసమ్మితంగా అంగీకరించారు. అందువల్ల కాబోలు ఈ తరువాత వాడైన ప్రౌఢకవి మల్లన-

పారభ్యంబును బంధచాతురి తగన్
శయ్యా చమత్కార శృం
గారంబుల్ వివిధార్థముల్ సరస సాం
గత్యంబు నానాక శా

పారీణత్వము మంజువాగ్విభవమున్
పాంచాలరీతిన్ దగన్
వారస్త్రీయును బోలెఁగాల వలదా
వర్ణింపకావ్యంబులన్.

అంటాడు. పద్యంకళాపారీణత్వం కలిగి వారస్త్రీవలె ఉండాలని యితని మతం. అయితే ఈతడు ప్రౌఢుడుగాబట్టి వారస్త్రీవలె ఉండాలంటే యితని పిమ్మటివాడైన బద్దెపూడి పెద్దయ్య.

లక్షణయుక్తమై కనద
లంకృతితో నతులార్థ సంగ్రహో
ద్వీక్షణగల్గి భర్తకును
దీర్ఘయశంబును గల్గజేయుచున్
దక్షత తోడుతన్ వినిన
దారిత కల్మషమై పతివ్రతా
ర్జాక్షియనంగ నొప్పవల
దా కృతికాంత సభాంతరంబులన్.

అని కావ్యకాంత వారకాంతగాఁ గాక కులకాంతవలెనే ఉండాలంటాడు. అల్లసాని పెద్దననాటి నుండి కూడా కావ్యానికి కాంతా సదృశత్వమే ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది. అయితే ఈ నిరూపణలన్నీ ఆయాకవులం రూఢికోలేక చమత్కారానికో లొంగిపోయి చేసినప్పటికీ వారు తమతమ నిరూపణల్లో వాడిన విశేషణాలన్నీ జాగ్రతగా పరిశీలిస్తే పాఠకునికి చాలావరకు ప్రత్యేకంగా కవితాలక్షణం చదువుకోని లోటు తీరే అవకాశం ఉంది. కాబట్టి ప్రాథమికులైన కవికుమారులు ప్రత్యేకంగా లక్షణ శాస్త్రాలు చదవకున్నా ఆయాకావ్యాల్లో కవులు చెప్పిన నిర్వచనాలు, చేసిన నిరూపణలు, కుకవినిందలైనా శ్రద్ధగా అధ్యయనం చేస్తే తమలోపాలను తెలిసికొని సరిదిద్దుకునే అవకాశం ఉంది.

తెలుఁగువారు - ప్రాకృత భాషాసేవ

(గతసంచిక తరువాయి) — శ్రీ వెలుదండ నిత్యానందరావు.

నేటికి సరిగ్గా 59 ఏళ్ళ క్రింద తిరుపతి వేంకటకవుల ప్రభంజనం ప్రబలంగా వీచినది. వీరు తొక్కని సంస్థానము, పొందని సన్మానమూ లేదని చెప్పవచ్చును. అయితే వీరి ధాటికి ఎదురు జబ్బచరచి నిలబడింది నాకు తెలిసినంతవరకు కొప్పరకవులు, ఆత్మకూరుసంస్థానకవులు శ్రీ తిరుమల బుక్కపట్టన కవితార్కిక శ్రీనివాసాచార్యులు, మాత్రమే. శ్రీనివాసాచార్యులు పిన్నవయసున నే ప్రాకృత గాథా నిర్మాణకుశలులై విలసిల్లిరి. వీరు 15వ ఏట విరచించిన గాథలను మచ్చునకొక్కటి చొప్పున చూపెదను.

ప్రాకృతం –
ణమహ భువణ రక్ఖా దక్ఖిణం కింవిదేవం
వసగిరి సరిలగ్గం వే అవీహీసు మగ్గం
దుహిణ గుహిణ మోహో మేలబందారఇంద
ప్పహుడి సురకిరీడు గ్ఘుట్టపావీఢ మజ్జం॥

ఇది మాలినీ వృత్తగణములు కల్గియున్నది.

శౌరసేని –
పదణి సరాసది సుఅదీ
కణ్ణో రంణి నిహి అద్ర అణ్ణోహం।
బణద జణదా దవత్తం
రత్థ ఉణో హారిప అంస హాహి ఏ.

మాగధి –
ణహాలాయ అంశలు యిలే (వలిదే?)
శుకు మామి శకశల విశలభా।
శులయే శిలిశహ చలణశ
లోయోవిహలది అహ్మాణ మాణశదు లేభే॥

పైశాచి –
హెట్టప్ప సమరనేజా
రున సుసమం అహ్మ కేరవనగిరిపతినో।
పాతతలం హెట్టక తే
సువేన కిసళుచ్చ యేవి అపుటావేతి॥

ఇది ప్రాసరహితమైన కందపద్యంలా వున్నది. సంస్కృతమున చివరి పాదాంతమునందు గురువు ఉండవలెనను ఛందోనియమము విధిగా పాటించ నవసరము లేదు. దీని ననుసరించియే కాబోలు, పై దానిలో చివరి పాదము లఘువుతోడ ముగిసినది.

చుళికాపైశాచి –
పసతసుల నికల మకుట
ట్టిత సతముఖమని మలీచి మచ్చకతా।
సిలిసఖ పతనఖ సోఫా
కంకం అనుహాలతి చలధికత సంకం॥

అపభ్రంశము :–
ఇదతిమ్మలంణ ఉంభవ
సిరివాస సుహీ, ససాఅరగ్గహిడ
సిరివాస పంచరదణం
ధుది ఆయపదేదిణిరబహీ, సే ఊ॥

పై ప్రాకృత గాథలన్నింటి యందును తెలుగు కంద పద్యంలో ఉన్నటులే ఆరవగణము మాత్రము 'జగణము లేదా నలము' అయియున్నది. 6

సమగ్రాంధ్రక సాహిత్యం – 12 లో ఆరుద్ర ఇదే పేరుగల మరియొకని ప్రస్తావించిరి. బహుశః వారు పుట్టిన సంవత్సర వ్యత్యాసము వలన వీరి తాతగారై యుండవచ్చునని భావించవచ్చును. వీరిని ఆరుద్ర పేర్కొనలేదు.

ఆధునికులలో కొందరు ప్రాకృత భాషాకోవిదులై 'గాథాసప్తశతి' నాంధ్రీకరించుటకు కలములు పట్టిరి. శ్రీ ఘట్టి లక్ష్మీనరసింహంగారు, దిగుమర్తి సీతారామస్వామిగారు మున్నగువారు. అయితే శ్రీ రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణ శర్మగారు మాత్రమే సంపూర్ణముగా నాంధ్రీకరింపగల్గిరి. శ్రీ శర్మగారు ఆల్బ్రెక్ట్ వీబరు పరిష్కరించిన ప్రతినే ప్రామాణిక

ముగా గైకొనిరి. అలతి అలతి పదములలో అమోఘమైన అర్థమును ఇమిడించిన ప్రతిభావంతులు వీరు. 'శబ్దార్థముల సంయమము, భావముల ఆర్జవము, అడ్డులేని సహజధారయు' తెనిగించినపుడు పైవాటికి భంగము కల్గనీయక, తెలుగు నుడికార విశేషములు చెడనీయక ఆటవెలది, తేటగీత కందములలోనే సంపూర్ణముగా 735 గాథలను 1964లో ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్ తరఫున ప్రకటించిరి. వీరి సప్తశతినిగూర్చి కొన్ని విశేషములు 1-10-79 'సమాలోచన' లో శ్రీ కశేవరపు వెంకటరామయ్య గారు వ్రాసిరి వారు దానిలో పేర్కొనని పద్యములను నేనిట ఉదాహరింతును.

ఊరినిండ వయసువారు, ప్రాయము,మదు
సలి మగండు, నవవసంత వేళ
ప్రాతకల్లు గలదు చేతిలో చెడిపెగా
వలదు - కాని చావవలయు నేమి?

అని ఆనాయిక తనలో తాను మథన పడుతుంది. చివరకు

అమ్మ! తేలుకుట్టె నని చేతులను వీచు
చిన్నదానిబట్టి చెలులు జాం
అదిగో!మగనికనులఎదుట సేకొంచుబో
యెదరు జార వైద్యునిల్లు సేర॥

ఆనాయిక విరహానలమున బడి దగ్ధమై పోకముందే చెలికత్తెలతో గూడి మగని కళ్ళలో కారం గొట్టి జారునిల్లు చేరుతుంది.

మలినచిత్తుడైన మరిదికి నిల్లాలు
చిన్ననవ్వుదోప చెప్పుచుండు
రాము వెంటదరుగు సౌమిత్రిచరితంబు
గోడమీద వ్రాసికొన్నదాని ॥

తల్లిలాంటి తనపైనే మోహం ప్రకటించిన ఆ మరదిని చీవాట్లు పెట్టక నవ్వు దోప మందలించుచున్నది వదినె.

రమ్యమైనరూపు రమణుడు లే డూర
పేదరికము, పెద్దవీథి నిల్లు
పరువమైన వయస్సు,పొరుగింటిరం కెంత
రైయెనఁ జెడదు చూడు చాన నడత॥

గాథాకవులు ఈ పద్యంలో పొరుగింటి రంకు వలన కలిగే లాభాలను గూర్చి చెప్పారు.

గాథాసప్తశతిలోని అచ్చతెనుగు పదములను వెలికి దీసి శ్రీ తిరుమల రామచంద్ర 1948 మార్చి భారతిలో ప్రకటించిరి. దీనినే వారు Telugu words in Gatha Sapthasathi- Summary of papers International Orientalists Conference - New Delhi లో 1965 లో చదివి పండితప్రశంసల నందుకున్నారు.

శ్రీ పి ఎస్ శాస్త్రిగారు జనవరి 1965 ఆంధ్రప్రదేశ్ మాసపత్రికలో హాలునిలో తెలుగుపదాలు అనువ్యాసము వ్రాసిరి. దానినుండి కొన్ని తెలుసుకొందము.

మహా అందం = ముఖము యొక్క అందము 1-10
మాన ఇల్లా = మానము గల్గిన ఇల్లాలు 1-34
కుడ్డ = గోడ (కుడ్యము) 1-35
గత్త = గుత్తి (పండ్ల గుత్తి) 1-63
చోజ్జం = చోద్యం 5-6
ఇత్యాదులు.

బ్రహ్మశ్రీ వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రి గారు సుప్రసిద్ధ చారిత్రిక పరిశోధకులు. వీరు ఎన్నియో ప్రాకృత శాసనములను చదివి అందరికి వెల్లడిచేసిరి. కొన్ని గాథలు వారి వ్యాసములలో అనువాద రూపముగా ఉదాహృతములైనవి. ప్రభాకరశాస్త్రి గారు గాథాసప్తశతిని పూర్తిగా అనువదించి ప్రచురించ లేదు.

కాచిబొట్ల ప్రభాకర శాస్త్రిగారును, వీరరాఘవ శాస్త్రిగారును కలిసి మూడు వందల గాథలను, వాసిరెడ్డి వెంకటసుబ్బయ్యగారు గాథామృత మను పేర మరియొక మూడువందల గాథలను, రాళ్ళపల్లిని అనుసరించి తిరుమల వెంకటాచార్యులు కొన్ని గాథలను అనువదించిరి.8

తిరుమల రామచంద్ర 'ప్రాకృతభాషా చరిత్ర'ను ఈ సం॥ము ఆంధ్ర ప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ వారు ఆవిష్కరించినట్లు వారి నివేదిక వలన తెలియుచున్నది.9

శ్రీ కోవెల సంపత్కుమారాచార్యులు 'మధురగాథ' అను పేర గాథాసప్తశతిని గాథాశతిగా ననువదించిరి. ఆటవెలదులలో నల్లబడిన ఈ కావ్యములోని కొన్ని గాథలను స్పృశించెదము.

'ఇచట నే పరుందు,నిచ్చట మాయత్త
పరిజనమ్ము అచట, పాంథ! వినుము
రాత్రి కనులు కానరానివాడవు, నాడు
పడకమీద నీవు పడకు పోయి!'

ఇటువంటిదే మరియొక ప్రసిద్ధ పద్యమును భట్టుమూర్తి నరసభూపాలీయములో సన్నిధానము వారు ఉదాహరించారు.

'ఇచట మాయత్తపండు నేనిటపరుందు
పగటనే లెస్స గని గుర్తు పట్టుకొనుము
ఓనికాంధుడ! పాంథుడ యొప్పుదప్పి
పడకుమీ మాదుమంచాలపైని రేయి'10

మరియొకటి,

అదరు వామ నేత్రమా! నీదుసూచన
చేత ప్రియుడు వచ్చి చేరెనేని,
తరుచుగ మరినిన్ను తెరచుదు, కడికన్ను
మూసి ప్రియుని జూతునోసి, నిజము

దీనినే డా॥ ముదిగొండ శివప్రసాద్ తమ అమృతవాహిని నవలలో వచన కవితారూపంలో రచించిరి.11

ఎడమ కన్ను అదరుతుంది -
ఏమిటి శుభ సంకేతం
ప్రియుడు తిరిగివస్తాడని -
ప్రోషిత పతికకు సూచన
అతడు నిజంగావస్తే -
హర్షంతో కుడికన్నును
మూసివేసి ఎడమకంట -
ముద్దుల మగనిని చూస్తా

భావకవితా వ్యవస్థాపకులలో నొకడైన బ్రహ్మశ్రీ తల్లావఝ్ఝల శివశంకర శాస్త్రివర్యులకు ప్రాకృత భాష కొట్టిన పిండి. పాళీభాషనుండి బౌద్ధ జాతక కథలను తెనిగించిరి.7

ఎందరో మహానుభావులు ప్రాకృత భాషను సేవించిరి. ఇక్కడికే వ్యాసము సుదీర్ఘమైనది. కనుక వారి నందరిని పేర్కొనుట సాధ్యము కాలేదు.

ఇతి శమ్

ఆధారగ్రంథములు:-
1. సమగ్రాంధ్ర సాహిత్యము- 1-ఆరుద్ర.
2. ఆంధ్రుల సాంఘిక చరిత్ర - బి. ఎన్. శాస్త్రి.
3. ఆంధ్రప్రతాపరుద్ర యశోభూషణం. -శ్రీ చలమచర్ల రంగాచార్యుల అనువాదం. [సాహిత్య కుసుమాంజలి - ఈయుణ్ణి వేంకట వీరరాఘవాచార్యుల పీఠిక పేజి 58-59]
4. సమగ్రాంధ్ర సాహిత్యము - ఆరుద్ర
5. 'భారతి' అక్టోబర్' 79.
6. శ్రీ తిరుమల బుక్కపట్టన కవితార్కిక సింహాచార్యుల చిఱుపొత్తములు.
7. బౌద్ధజాతకకథలు - తల్లావఝ్ఝల.
8. శతకవాఙ్మయము - కె. గోపాల కృష్ణారావు.
9. సాహిత్య అకాడమీ నివేదిక.
10. కావ్యాలంకార సంగ్రహము-సన్నిధానం వారి వ్యాఖ్య.
11. అమృతవాహిని నవల - ముదిగొండ శివప్రసాద్ 'విజయ'జనవరి 79 మాస పత్రికలో (ప్రచురణ)

—...—

భారతీయ జీవనస్రవంతికి వివేకానందు డందించిన యోచనామృతం

— శ్రీ సోమసుందర్.

భారతదేశం వంటి అత్యంత ప్రాచీన చరిత్రగలది - తనగతాన్నంతనూ ఒక్క త్రుటిలో విస్మరించడం సాధ్యంకాదు. అలాగని గతాన్నంతనూ వివేచనా రహితంగా తవ్వితలకెత్తుకోవడమూ సాధ్యం కాదు! అమేయ మానవేతిహాసంలో చిరస్మరణీయ ఘట్టాలూ ఉన్నాయి, విస్మరణీయాలూ ఉన్నాయి. ఏదైనా గతమే వర్తమానానికి పునాది.

భారతజాతి పునరుజ్జీవన కాంతి కళికలు సమకూర్చుకుంటున్న తొలి విభాతంలో శ్రీ వివేకానందుడు మహోదయమయ్యాడు. భారతీయ మహర్షి పరంపరా జీవన వాహినిలో తేలివచ్చిన దివ్య తరంగంగా అవతరించాడు. సనాతనాభిప్రాయాలను గతానుగతిక ధోరణిలో ప్రతిరుతించక, వర్తమాన విశాలలోక జీవనాడిని పరికించ కలిగినవాడు. కాలగమనాన్నీ, యుగధర్మాన్నీ గుర్తెరిగినవాడు. తనకాలంనాటి రోగగ్రస్త భారతిని సమగ్రంగా పరీక్షించాడు. వర్తమాన ప్రపంచ జీవితాన్ని సమగ్రంగా పరిశీలించాడు. చికిత్సా విధానాన్ని సన్నిహితంగా దర్శించాడు.

అమేయగతంనుంచే సముజ్జ్వల భవిష్యత్తు నిర్మింపబడుతుందని ఆయన విశ్వసించాడు. ప్రతిఒక్కరూ జాతి గత చరిత్రనంతనూ లోలోతులకు దిగి అవలోడించమన్నాడు. గతకాలాంతరాలలోనికి మనచూపు లెంత వెనక్కి ప్రసరించగలవో అంత వెనక్కి చూడమన్నాడు. ఆసనాతన భారతిలో స్రవించే జీవధారలేవో పోల్చుకుని, వర్తమాన హృదయాం నిండా నింపమన్నాడు. కాని ఆ గతానికి మాత్రమే గురికట్టుబడక, సమస్తావధుల్నీ పరిశీలించమన్నాడు. గతచరిత్రను పరిశీలించిన వైశిత్యంతోనే - చూపులు ప్రసరించగలిగినంత ముందుకీ చూడమన్నాడు. 'భవిష్యత్తు దిశగా నీఅడుగుల్నీ చూపుల్నీ శ్రుతిచేసి, జాతిని మను ముందుకే నడిపించాలి. వెనక్కి నడవడం సాధ్యం కాదు. భవిష్యద్దర్శనం వల్ల మాత్రమే సముజ్జ్వల భారతిని, మహిమాన్విత భారతిని, రుచిరసౌభాగ్య భారతిని సమున్నత భారతిని నిర్మించుకోగలం! అందుకే మన జీవితాలను వెచ్చించాలి!' అని ఘంటాపథంగా జాతిని హెచ్చరించాడామనీషి.

శ్రీ వివేకానందు లీజాతి కందించిన అమృత సందేశం మరొకటి సదా మననార్హం. 'మనజీవితానికి వర్తమానలోకంతోగల గాఢానుబంధాన్ని విస్మరించినట్లయితే మన మనుభవించేది జీవిత మనిపించుకోదు!' అని మన బడుగు జాతిని వెన్నుతట్టడం - ఆనాడెంత సాహసోపేత ధీరవాక్యమో! ఋషికల్పుడైన వివేకానందునికే సాధ్యమైంది.

ఈ వివేకానంద వాణిని ఉల్లేఖిస్తూ జవహర్‌లాల్ నెహ్రూగారు తన గ్రంథం డిస్కవరీ ఆఫ్ ఇండియాలో చాలచోట్ల వ్యాఖ్యానించారు. ముఖ్యంగా 64వ పుటలో ఇలా వివరించారు.' ఈ భూప్రపంచంపై ఎక్కడైనా -సజీవ మానవుల సుందర స్వప్నాలు చిరావాసం కల్పించుకోగలిగాయా అంటే అది ఒక్క భారతదేశంలోనే! ఇది చిరంతన మానవ స్వప్న మందిరం. ఈ దేశం ఐహిక సుఖజీవనాని...

లేదు. అలాగని అదే చరమగమ్య మను కోనూలేదు!' అంటూ హృద్యంగా విశదం చేశాడు నెహ్రూ! వివేకానందుని దివ్య ప్రభావాన్ని నెహ్రూ తన హృదయంలో గాఢంగా నిక్షిప్తం చేసుకున్నాడు. ఆ యోచనామృత ధారకు మరింత హేతుబద్ధత చేకూర్చాడు.

వివేకానందుని వాక్యాలను వ్యాఖ్యానిస్తూ నెహ్రూ యింకా యిలా అన్నాడు. 'మనజాతి సాధించిన గత చరిత్ర విజయాలన్నీ మనజీవితంలో ముడిపడి వుంటాయి. ఆ సనాతన జాతీయ హృదయంనుంచి ఆవిర్భవించిన వాళ్ళమే మనమందరమూను. ఆప్రాచీన భారతి అనుస్యూతంగా ఉత్పత్తి చేస్తూన్న సజీవ మూర్తులమే మనం! కనకనే మన జీవితం నిండా సర్వ వ్యాపిగా అమేయ గతవారసత్వం తొణిసలాడుతూనే ఉంటుంది.' అన్నాడు నెహ్రూ డిస్కవరీ ఆఫ్ ఇండియాలోనే!

'తన గతేతిహాసాన్ని విస్మరించినట్లయితే భారతదేశం తన జీవన సత్త్వాన్నే కోల్పోతుంది. విస్పష్ట స్వరూపంతో అది భారతజాతిగా భాసించలేక పోతుంది. తనసకల జీవలక్షణాలనూ, సౌభాగ్యాలనూ, సర్వ ఆనందలోకాలనూ, ఆత్మోన్నత గర్వ రేఖలనూ పోకార్చుకుంటుంది.' అని నెహ్రూ వక్కాణించాడు. వివేకానందు లందించిన వారసత్వాన్ని నిశ్శంకంగా స్వీకరించాడు నెహ్రూ. 'కేవలసత్వగుణంతో మన ఋషులు తమ కాలాన్నీ సాధనకీ వెచ్చించారు. మనం రజోగుణాన్ని అలవర్చుకుని నిరుపేదల కట్టు బానిసత్వాన్ని నిర్మూలించాలి. మానవజాతి సర్వ జీవన విధానాలనూ అవలంబించినా సమస్యలను పరిష్కరించుకోలేక పోయింది. మానవజాతిని పీడించే సమస్యల పరిష్కారానికి కమ్యూనిజమే ఏకైక మార్గమైతే దాన్నే నిశ్శంకంగా భారతజాతి అవలంబించాల్సిందే!'అన్నంత దూరం నిస్సందేహంగా వివేకానందుని యోచనాధార ప్రవహించడం నెహ్రూ కెంతో ఉత్తేజాన్నిచ్చింది.

'మనగత చరిత్రను మనం వర్తమానంతో అనుసంధించాల. దానిని భవిష్యత్తు దిశగా సమధికం చేయాలి. ఆ సనాతన సంప్రదాయం మన పురోగతికి శృంఖలగా ఎగురైనపుడు ఖండించే ధైర్యం కూడా మనం అలవర్చుకోవాలి. ఈ ధైర్యాన్ని కూడా గతచరిత్రే మనకందించింది. ఈ మాట మనం మరువకూడదు! అలాంటి సముజ్జ్వల గతం మన హృదయాలలో అనారతంగా నవఘంటికలు మ్రోయిస్తూనే వుంటుంది. మానసికోత్సాహాన్ని వెలారుస్తుంది. మృణ్మయమైన జీవితంలో ఆలోచనా దీపకళికలు వెలిగించి, అమృత మయం చేస్తుంది. మనకు క్రియాశీలతను గరపి ఆచరణలో జీవితాన్ని తేజోవంతం చేసుకోమని మనల్ని హెచ్చరిస్తుంది.'అంటూ విపులంగానూ, తాదాత్మ్యంతోనూ తన డిస్కవరీ ఆఫ్ ఇండియాలో నెహ్రూ వివరించాడు.

గతాన్ని గతంగానూ, వర్తమానాన్ని వర్తమానంగానూ, భవిష్యత్తును భవిష్యత్తుగానూ విడివిడి ఏకాండాలుగా తిలకించే వేర్పాటు ధోరణికి వివేకానందుడుగాని, పండిత నెహ్రూగాని బద్ధశత్రువులే! ఈ కాలప్రవాహ మంతా ఒక అనుస్యూత జీవవాహిని! కాలానుగత

(తరువాయి 13 పేజీలో)

నవ్వు!

- శ్రీ రాముడుగు వెంకటేశ్వరశర్మ.

* ఆనందంబున కెద్దియైను తొలిమె
 ట్టారోగ్యమున్ బెంచఁగాఁ
గాణాచయ్యెను నెద్ది, బాధకదితా
 'కామా'గ పొల్పొందు, లో
కానన్ బ్రేమికసంచయమ్ము నకుఁ
 గన్కట్టౌచు నెల్లప్పుడున్
రాణన్ జెందున దెద్ది. నవ్వు గదె
 విన్నాణంబుగా మిత్రమా!

* నవ్వేగదా! ఎట్టినరుని మోమున కైన
 కళను గూర్చెడియలంకార మరయ
నవ్వేగదా! కష్టనష్టాల నిల్వనీ
 రైనట్టి మనసున కాటవిడుపు
నవ్వేగదా! విభిన్న మనుష్యతత్త్వాల
 చేతులు గలిపెడి సేతు వౌర!
నవ్వేగదా! యెట్టినా కెంపు కార్యసా
 ధనకేని దేవుఁడిచ్చిన వరమ్ము
నవ్వుగాదె! నాల్గువిధాలనాశనమ్ము
చెందుటకుఁగూడ కారణ మెంగుఁజూడ
నవ్వుగాదె! జగాలను నడుపుశక్తి
నవ్వుగద! చేవసుఖమిచ్చు బువ్వ ప్రజకు.

* నవ్వులోఁ గాదె! విన్పడును
 శ్రావ్యమ్ముగా
 మువ్వంపు మువ్వల సవ్వడులును
నవ్వులోఁగాదె! కన్పడును అందమ్ముగా
 రివ్వు రివ్వున పోవు గువ్వలెన్నొ
నవ్వులోఁగాదె! చెన్నారు నుకమ్మ నె
 త్తావుల వెదజల్లు పూవులెన్నొ
నవ్వులోనె గదా! నడయాడుచుండు తా
 రాజువ్వ లవి యెన్నొ రమ్యముగను
నవ్వులో నివ్వటిలు నిప్పురవ్వ లెన్నొ
నవ్వులోఁ నవ్వుచిన్నారి నవ్వులెన్నొ
నవ్వులోఁ బండు అనుభూతిరవ్వ లెన్నొ
నవ్వులో వెల్గు పరమాత్ము నవ్వు లెన్నొ

*కనులు నవ్వుచుండు, గలగలధ్వనులతో
నదులుఁగూడ మిగుల నవ్వుచుండు
ప్రకృతిలోని పూలపాపలు నగుచుండు
నగని దేమి గలదు జగతిలోన?॥

*నవ్వలేక యేడ్చు నరులేమొకొందరు
ఏడ్వలేక నగుదు రెంత మందొ
నరులు కొంతమంది నవ్వ లేడ్చినయట్లై
కొంతమందియేడ్పు కూర్చునగవు॥

* మాటలాడి నవ్వ మనసుకే దిబ్బంది
నవ్వి మాటలాడ నమ్మరాదు
అసలునగని నరుఁడు నరుడైన యట్లైనిం
డుగను నగెడి జనుఁడు జగతి నరుడె॥

*నవ్వువచ్చుచుండునరులఁగొందరిఁజూడ
నవ్వు నీ దొకండు రువ్వు 'విట్టు'
నరునియాశ యిద్ది 'నవ్విన నాపచే
నుర్విఁబండకుండ నుండు నొక్కొ?'॥

* నవ్వువచ్చుచుండు నక్షత్రపని, గిరీ
శమును, గణపతి నగె సాక్షి సమితి
బుడుగు,డుంబు,శాంతమును,పార్వతీశమ్ము
ననెడివారిఁ గూర్చి వినిన యంత॥

* నవ్వేగదా! కారణము నాఁడు ద్రౌపది
పదిమందిలో పరాభవము నొంద
నవ్వేగదా! కారణము రాయబారంపు
వేళ భీముని తేజు మేలుకొనఁగ
నవ్వేగదా! కారణము నాఁడు చంద్రుండు
పార్వతి చేత శాపమ్మునొంద
నవ్వేగదా! కారణము కాళిచే రామ
కృష్ణమహాత్ముండు కీర్తినొంద
నవ్వుగాదె! కారణము వినాయకుండు
అర్చితుండయి హాస్యరసాధి దేవ
తగను తగురీతిఖ్యాతి నెంతయును నొంద
నవ్వెగద! హేతు వీరచనకుఁ దలంప॥

పంప : నన్నయ - భారత రచనా ప్రణాళిక

— శ్రీ సాంబయ్య పరిమి, ఎం.ఏ.

పంప మహాకవి అరికేసరి ఆస్థానమున నుండెను. అరికేసరి పశ్చిమ చాళుక్యుడు, రాష్ట్రకూట సామంతరాజు. ఈతడు క్రీ.శ 10వ శతాబ్దము వాడు. పంప కవి 'ఆదిపురాణ' మను జినగ్రంథమును, పంప భారత మను పేరుగల 'విక్రమార్జున విజయ'మును రచించెను. మొదటిది మత పర మగు గ్రంథము. రెండవది లౌకిక ప్రబంధము. 'విక్రమార్జున విజయమును పంపకవి అరికేసరికి అంకితము చేసెను. అంతే కాదు. విక్రమార్జున విజయ నాయకుడగు అర్జునునకు, తన కాశ్రయ మిచ్చిన రాజగు అరికేసరికి అభేదమును పాటించి కావ్య రచన కావించెను. ఇది కావ్యము కాదు. ప్రబంధము. చతుర్దశాశ్వాస పరిమితము. ఈ ప్రబంధమునకు వస్తువును పంపకవి వ్యాసభారతమునుండి గ్రహించెను. భారత కథను యథాతథముగా గైకొనలేదు. లౌకిక ప్రబంధముగ విక్రమార్జున విజయమును కావించుటకు సంస్కృత భారతమున గల సన్నివేశములలోని కథను తన కనుకూలముగ మార్చుకొనినాడు. విక్రమార్జున విజయము లౌకిక ప్రబంధ మగుటచే, ఇందు వ్యాస భారతమున గల ఆఖ్యానోపాఖ్యానములు, భగవద్గీతాదులు పరిహృతములు. దీనిచే ప్రబంధమునకు వస్త్వైక్యము సిద్ధించినది.

రాజరాజు కోరికపై నన్నయ ఆంధ్ర మహాభారత రచన కుపక్రమించినాడు. నన్నయ ఆదిపర్వ ప్రథమాశ్వాసమునందు పర్వానుక్రమణికా పర్వ సంగ్రహములు సంస్కృత భారతకథా ప్రణాళికను తెనిగించెను.

పంపకవి 'విక్రమార్జునవిజయ చతుర్థాశ్వాసమున వివరించిన ప్రణాళికను, నన్నయ పర్వానుక్రమణికను, పరిశీలించుట ప్రస్తుత వ్యాసోద్దేశము.

పంపమహాకవి విక్రమార్జున విజయములోని పదునాల్గవ ఆశ్వాసమున తన ప్రబంధ ప్రణాళికను అరువది తొమ్మిది ఘట్టములుగ తెలిపినాడు. ఇవి పర్వములు కావు. వ్యాసభారతమున నూరు పర్వములు కలవు. ఆనూరు పర్వములలోనివి కొన్ని పై అరువదితొమ్మిదింటిలో కలవు. [అవి ఈక్రింది వానిలో under line చేయబడినవి].

'వ' అదెంతెనె _ ఆది వంశావతార, సంభవం, ప్రవేశం, జతుగృహదాహం, హిడింబవధ, బకాసురవధ, దీ ద్రౌప స్వయంవరం, వైవాహం, యౌధిష్ఠిర పట్టబంధనం, ఇంద్రప్రస్థ ప్రవేశం, అర్జున దిగ్విజయం, ద్వారావతీప్రవేశం, సుభద్రా హరణం, సుభద్రా వివాహం,

(12 వ పేజీ తరువాయి)

మానవ సంస్కృతి పట్ల వారిరువురిదీ సమాహార పద్ధతి మాత్రమే!

వివేకానందాది మహర్షి పుంగవుల వచోధారతో పూత హృదయుడైన మహామేధావీ, ఎందరో భావకులకూ మేధావులకూ గురుదేవుడూ అగు బ్రహ్మర్షి [బ్రహ్మ సమాజఋషి] రఘుపతి వేంకటరత్నంగారు భారతీయ తాత్త్విక ధారను కూలంకషంగా మథించారు. వివేకానందుని ప్రభావరశ్మితో తనజీవితాన్ని వెలిగించుకున్నా రాయన. గతభవిష్యత్తులకు వివేకానందుడు నిర్మించిన యోచనా సేతువుకు బ్రహ్మర్షి వచస్తోరణం కూర్చడం అసంగతం కాబోదు! 'Man the heir of ages past, and the architect of centuries to come…'

ాండవ వనదహనం, మయ దర్శనం,
ారదాగమనం, జరాసంధ వధె, రాజ
ాయం, శిశుపాల వధె, ద్యూత వ్య
కరం, వన ప్రవేశం, కిమ్మీర వధె,
వ్యకవన దర్శనం, ద్వైతవన ప్రవేశం,
ంధవబంధనం, చిత్రాంగద యుద్ధం,
రాత మాతాగమనం, ద్రౌపదీ వాక్యం,
ారాశర వీక్షణం, ఇంద్రకీలాభిగమనం,
ఈశ్వరార్జునయుద్ధం, దివ్యాస్త్రలాభం,
ంద్రలోకాలోకనం, నివాతకవ చాసుర
ధె, కాళకేయ పౌలోమవధె, సౌగం
క కమలాహరణం, జటాసుర వధె,
ాయాముత్త హస్తివ్యాజం, ...'
క్రమార్జున విజయం - 14 ఆశ్వా 53.

వీనితో వ్యాసభారతములోని ఆది. భారణ్య పర్వములు పూర్తి అయినవి. పైని పేర్కొనిన ఘట్టములను, వ్యాసా ్క్రమణిక లోని పర్వనామములతో ోల్చవలసి యున్నది. సంస్కృత ారతి పర్వ సంగ్రహమున -

పర్వానుక్రమణీ పూర్వం
  ద్వితీయం పర్వసంగ్రహః॥
ాష్యం పౌలోమ మాస్తీక
  మాదివంశావతారణం॥ 34

తఃసంభవ పర్వోక్త
  మద్భుతం దేవనిర్మితం
ాహో జతుగృహ స్యాత్ర
  హైడింబం పర్వ చోచ్యతే॥ 35
తోబక వధః పర్వ
  పర్వచైత్ర రథం తతః।
తం స్వయం వరం దేవ్యాః
  పాంచాల్యాః పర్వచోచ్యతే॥ 36
క్షత్రధర్మేణ నిర్జిత్య
  తతో వైవాహికం స్మృతం।
దురాగమనం పర్వ
  రాజ్యలంభ స్తథైవ చ॥ 31
అర్జునస్య వనే వాసః
  సుభద్రాహరణం తతః।
సుభద్రాహరణా దూర్ధ్వం
  జ్ఞేయం హారిణహారికం॥ 38
తతః ఖాండవదాహాఖ్యం
  తత్రైవ మయ దర్శనం॥
సభాపర్వ తతః ప్రోక్తం
  మంత్రపర్వ తతః పరం॥ 39
జరాసంధ వధః పర్వా
  పర్వ దిగ్విజయ స్తథా।
పర్వదిగ్విజయా దూర్ధ్వం
  రాజసూయక ముచ్యతే॥ 40
తత శ్చార్ఘ్యాభి హారణం
  శిశుపాలవధ స్తతః
ద్యూతపర్వ తతః ప్రోక్త
  మనుద్యూత మతఃపరం॥ 41
తతఆరణ్యకం పర్వ
  కిమ్మీరవధ ఏవ చ।
ఈశ్వరార్జున యో ర్యుద్ధం
  పర్వ కైరాత సంజ్ఞితం॥ 40
ఇంద్రలోకాభిగమనం
  పర్వ జ్ఞేయ మతః పరం।
తీర్థయాత్రా తతఃపర్వ
  కురురాజస్య ధీమతః॥ 43

జటాసుర వధః పర్వ
  యక్షయుద్ధ మతః పరం।
తథైవా జగరం పర్వ
  విజ్ఞేయం తదనంతరం॥ 44
మార్కండేయ సమస్యా చ
  పర్వోక్తం తదనంతరం।
సంవాద శ్చ తతఃపర్వ
  ద్రౌపదీ సత్యభామయోః॥ 45
ఘోషయాత్రా తతఃపర్వ
  మృగస్వప్నభయం తతః।
వ్రీహిద్రౌణిక మాఖ్యానం
  తతోఽనన్తర ముచ్యతే॥ 46

ద్రౌపదీ హరణం పర్వ
  సైంధవేన వనా త్తతః।
కుండలాహరణం పర్వ
తతఃపర మిహోచ్యతే॥ 47
ఆరణ్యేయం తతఃపర్వ ... ...

మహాభారతం ౧- 2వ అధ్యాయము.
B. O. R .I ప్రతి.

పై పర్వములను పరిశీలించిన పంపకవి యొక్క స్వాతంత్ర్యము తెలియుచున్నది. 'విక్రమార్జున విజయ' మునకు కావలసిన ఇతివృత్తమును తత్సంబంధ పర్వనామములను పంపకవి గ్రహించినాడు. వ్యాసుని పర్వ సంగ్రహమునందు లేని ఘట్టములు కొన్ని పంపకవియొక్క ప్రణాళిక యందు కలవు[Underline చేయనివి]. ఇవి పర్వములుగా సంస్కృత భారతము'న లేవు. సంస్కృతమున గల అర్జున వనవాస పర్వము, పంప ప్రణాళిక యందు 'అర్జున దిగ్విజయ' ముగ మారియుండవచ్చును, లేదా సంస్కృతమున గల సభాపర్వములోని 'దిగ్విజయ పర్వ'మే మారియుండవచ్చును. విక్రమార్జున విజయములోని కథానాయకుడు అర్జునుడు, ద్రౌపదిని వివాహమాడిన పిమ్మట వనవాసముచేయడు. దీనికి కారణము - ద్రౌపది అర్జునునకు మాత్రమే భార్య. అట్టిచో సోదరులు సమయమేర్పరచుకొనుట గాని, సమయ ప్రకారము వనవాసము చేయుట గాని, 'విక్రమార్జున విజయమున ప్రసక్తముకాదు. అందుచే సభా పర్వములోని 'దిగ్విజయ పర్వమే' 'అర్జున దిగ్విజయ' ముగా మారిన దనుకొన వచ్చును కాని, అర్జునుడు వనవాసముచేయు సందర్భమున ఉలూచీ, సుభద్రలను పరిణయ మాడినట్లు సంస్కృత భారతమున కలదు. అర్జునుని వనవాసము విక్రమార్జున విజయమున అసంగత మగుటచే, అర్జునుడు దిగ్విజయమునకు వెళ్ళి, మదనలతా, సుభద్రలను పరిణయమాడినట్లు కలదు. దీనినిబట్టి పంపకవి వస్త్వైక్యమునకై సంస్కృతమున గల 'అర్జున వనవాస పర్వమును, దిగ్విజయ పర్వ' మును కలిపి 'అర్జున దిగ్విజయ మన్నా డనవచ్చును.

ఇట్లు సన్నివేశ వస్త్వైక్యములకు ప్రాధాన్యము నిచ్చి మూలభారతమున పర్వములుగ లేని కొన్ని ఘట్టములను

పంపకవి తన ప్రణాళిక యందు చేర్చుకొన్నాడు.

మహాభారతమును సంక్షేపించు విధానమున, నన్నయ, పంపకవిని అనుసరించెనను ప్రథయొకటి కలదు. అది ప్రమయో భ్రమయో తెలిసికొన వలెనన్న, నన్నయ పర్వానుక్రమణికను, వ్యాస పంప కవులతో పోల్చి చూడవలసియున్నది. ఆంధ్ర మహాభారతమున —

'ఆదియంశం, పౌష్యంబు, పౌలోమం, బాస్తీకం, బాదివంశావతారంబు, సంభవ పర్వంబు, జతుగృహదాహంబు, హైడింబంబు, బకవధ, చైత్రరథంబు, ద్రౌపదీ స్వయంవరంబు, వైవాహికంబు, విదురాగమనంబు, రాజ్యార్థ లాభంబు, అర్జున తీర్థయాత్ర, సుభద్రాకల్యాణంబు హరణహారిక, ఖాండవ దహనంబు, మయదర్శనంబు, సభాపర్వంబు, మంత్ర పర్వంబు, జరాసంధవధ, దిగ్విజయంబు, రాజసూయం, బర్ఘ్యాభి హరణంబు, శిశుపాలవధ, ద్యూతం, బనుద్యూతం, బారణ్యంబు, కిమ్మీరవధ, కైరాతం, బింద్ర లోకాభిగమనము, ధర్మజ తీర్థయాత్ర, జటాసురవధ, యక్షయుద్ధం, బాజగరంబు, మార్కండేయోపాఖ్యానంబు, సత్యాద్రౌపది సంవాదంబు, ఘోషయాత్ర, ప్రాయోప వేశంబు, వ్రీహిద్రోణకాఖ్యానంబు, ద్రౌపదీ హరణంబు, కుండలాహరణం, బారణేయంబు ... ...'

ఆది. ప్ర 33 వచనము. సం. శోధిత ప్రతి

ఈ పర్వానుక్రమణిక యందు అరణ్యపర్వము వరకు గల పర్వముల క్రమము వ్యాసభారతమునందున్నటుల అదే క్రమమున నున్నవి. పర్వనామముల యందు మాత్రము ముఖ్యముగా మూడుమార్పులు గలవు. ['గురుచే సూచింపబడినవి]

1. 'సుభద్రా, హరణ'మని సంస్కృతమున నుండగా నన్నయ, 'సుభద్రా కల్యాణం' అనినాడు, దీనికి పాఠాంతరములు సంస్కృతమునగాని, తెనుగున గాని లేవు. పంపకవి, 'సుభద్రాహరణం' సుభద్రా వివాహం' అను రెండు ఘట్టములను పేర్కొనినాడు. వివాహమునకు, కల్యాణమునకు భేదము కలదు. వివాహమునకు 'పెండ్లి' అను అర్థముకాక, వేరొక అర్థములేదు. కల్యాణ మనగ 'శుభము' 'చోక్కపు బంగారము' అనినైన ఘంటు కార్థము. కల్యాణమునకు వివాహమని వ్యవహారమున ప్రయుక్తము.

నన్నయ 'సుభద్రా కల్యాణ' మని అనుటకు కారణమును తెలిసికొనవలె నన్న కథాంశములను పరిశీలింపవలసి యున్నది.

వ్యాసభారతమున 'సుభద్రాహరణ' పర్వము నందు వాసుదేవుడు అర్జునునితో నిట్లనెను —

'స్వయంవరం క్షత్రియాణాం
వివాహః పురుషర్షభ।
స చ సంశయితః పార్థ
స్వభావ స్యా నిమిత్తతః॥
ప్రసహ్య హరణం చాపి
క్షత్రియాణాం ప్రశస్యతే।
వివాహహేతోః శూరాణా
మితి ధర్మవిదో విదుః॥

1-211. శ్లో 21,22
B.ORI ప్రతి.

పై శ్లోకములవలన క్షత్రియులకు వధూహరణము కూడ ప్రశస్యమైన దని తెలియుచున్నది.

నన్నయ ఆదిపర్వములోని అష్టమాశ్వాసమున అర్జునుడు సుభద్రతో నిట్లనును.

'బ్రాహ్మంబు మొదలు గాగల యెనిమిది వివాహంబుల యందును గాంధర్వ రాక్షసంబులు క్షత్రియులకు నుత్తమ వివాహంబులు గావున నిది గాంధర్వవివాహంబున కవసరం బనిన సుభద్ర లజ్జావనత వదన యయి ... ...

ఆది - G - 188 వచ.

దీనివలన నన్నయ దృష్టియందు సుభద్రార్జునులది గాంధర్వ వివాహము. రాక్షసము కాదు. హరణ మనగ ఎదుటి వారి యొక్క ఇష్టానిష్ట ప్రమేయము లేక ఎత్తుకొనిపోవుట - నన్నయ దృష్టిలో అర్జునుడు సుభద్రను హరింపలేదు.

సంస్కృతమున శ్రీకృష్ణుడు బలరాముని తో పల్కు సందర్భమున -

'ఏతాన్ దోషాంశ్చ కౌంతేయో
దృష్టవా నితి మే మతిః।
అతః ప్రసహ్య హృతవాన్
కన్యాం ధర్మేణ పాండవః 5
ఉచిత శ్చైవ సంబంధః
సుభద్రా చ యశస్వినీ॥
ఏష చాపీదృశః పార్థః
ప్రసహ్య హృతవా నితి॥ 6

1.213 అధ్యా. B.B.R.I ప్రతి

- అని కలదు. ఈశ్లోకములు పార్థునకు సుభద్రకు గల ఉచిత సంబంధమును తెల్పుచున్నవి.

నన్నయ ఆంధ్రభారతమున-

'తనమేన మఱదలి ధవళాక్షిఁ దోడ్కొని చనియె నాతని కది చనదె చెప్పుడు?'

ఆది. 3.208

- అని శ్రీకృష్ణుడు బలరాముని అడిగిన దానిని పరిశీలించిన అర్జునుడు సుభద్రను 'తోడ్కొని చనియె' నని తెలియును. అంతేకాదు. రథముపై పోవుచున్న సుభద్రార్జునులగాంచి పృథుశ్రవసు డాదిగాగల వీరులు' ... ... సుభద్ర నంభోరుహనేత్ర 'దోడ్కొనుచు పోయెడి నీతని పోవనిచ్చినన్' (1-8-199 పద్య) అని ఎదుర్కొనిరి. శ్రీకృష్ణుడు సుభద్రార్జునులను ఇంద్రప్రస్థమునకు పంపు సందర్భమున - 'హరి పంచిన మార్గంబున, గురువిభుడు సుభద్రఁ దోడ్కొని చనునెడ' (1-8-199 పద్య) అని కలదు. నన్నయ అర్జునుడు సుభద్రను 'తోడ్కొని చనియె' ననెఁ గాని

హరించె నని అనలేదు. ఇది హరణము కాదు రాక్షసము కాదు.

మరి నన్నయ కూడ 'సుభద్రా వివాహం' అని అనవచ్చునుగదా! 'సుభద్రా కల్యాణం' అని ఎందు కనినాడు? అను ఆశంక కలుగవచ్చును. నిశ్చయముగ సుభద్రార్జునులకు జరిగినది వివాహమే, పైగా అది జగన్నారాయణుడు కావించి నది, శుభమును గూర్చునది.

కల్యాణ మనగ 'కల్యంసుఖం అణ యతి ప్రాపయతి కల్యాణం, అణగతౌ. సుఖమును పొందించునది'. (అమరకోశ. గురుబాల ప్రబోధికా. P. 106) కల్యం అనగ నేర్పుగ, ఉపాయము గలది. శుభ మైనది. సంపాదింప బడినది. అని అర్థము. ఈ అర్థములతో 'కల్యాణ' మునకు సంపా దింప బడిన దానిచే సుఖమును పొందుట' అని అర్థమును చెప్పవచ్చును. శ్రీకృష్ణుని నేర్పరి తనముననే సుభద్రార్జునులకు వివాహము జరిగినది. శ్రీకృష్ణుని ఉపా యము చేతనే సుభద్రార్జునులు ఇంద్ర ప్రస్థమునకు పోగలిగిరి.

'వివాహ' మనిన ఇన్ని అర్థములు రావు. వివాహములు ఎనిమిది రకములు. అందు క్షత్రియుల కుచితమైనవి రాక్షస గాంధర్వములు. ఇట అర్జునుడు సుభ ద్రతో గాంధర్వ వివాహమునకిదిసమయ మనును. అంతసుభద్ర లజ్జావనతయై' నన్నునీ నర్థించుచున్నవారు వారె యెరిగి చేయుదురు 'వివాహ మనుచు' (ఆది 8_189 పద్య) వెడలి పోయెను.

గాంధర్వ, వివాహ స్వరూపమును నన్నయ శకుంతలోపాఖ్యానమున ఇట్లు వివరించెను

తనకు మఱి తాన చుట్టంబు తాన తనకు గతియుఁ దన్నిచ్చుచోఁ దానకర్త యనగ వనజనేత్ర గాంధర్వవివాహ మతిర హస్యమును నమంత్రకమును నగుచు నొప్పు.'

(ఆది, చతు. 53 పద్య)

సుభద్రార్జునుల వివాహము అతి రహ స్యము కాదు. బలరామునకుతప్ప తక్కిన సాంబసాత్యకి సారణాదులకు తెలిసినదే. ఈ వివాహము అమంత్రకమును కాదు. 'అత్రిభృగు వసిష్ఠ వామదేవాది మహా మునులు సదస్యులుకాగ' 'కశ్యపప్రజాపతి హోమకర్తగా, 'అరుంధతియు, శచియు, సత్యభామయు, రుక్మిణియు, అప్సరోగణంబు తోడం బురంధ్రీకార్యం బులు నిర్వర్తింప' సుభద్రార్జునుల వివాహ మతిరమ్యముగా జరిగినట్లు కలదు. కావున గాంధర్వ వివాహమునకు గలనియమములు (Rules of Regulations) ఈ వివాహమునకు వర్తిం పవు ఇది గాంధర్వ వివాహము కాదు. ఇక ఈ వివాహమును రాక్షస వివాహ మనుటకు అవకాశము లేదు. సుభద్రార్జును లది సాధారణ వివాహము కాదు. కల్యాణ ప్రదమైన వివాహము.

పంపకవి 'అర్జున దిగ్విజయ' మను ఘట్ట మునందు విక్రమార్జునుడు ద్వారావతికి వెళ్ళి, అచట సుభద్రను చూచి, మదన పరవశుడై యుండుటయు, అర్జునుని చూచిన సుభద్రకూడ మన్మథ తాపమును భరింపలేక నికుంజమున నుండగ అర్జును డచటికి వెళ్లుటయు, ఆసందర్భమున శ్రీకృష్ణు డచటికి వచ్చి అర్జునునితో సుభద్రను తీసికొని ఇంద్రప్రస్థమునకు వెళ్ళు మనగ, అర్జును డావిధముగ చేసి ఇంద్రప్రస్థమున సుభద్రను వివాహము చేసి కొనినట్లు వర్ణించి నాడు.

ఇందు వివాహమునకు ముందే సుభద్రా హరణము జరిగినది. ఇది 'విక్రమార్జున విజయమున అర్జునుని పరాక్రమమును చాటు సన్నివేశము. సంస్కృతమున వివాహానంతరమే సుభద్రాహరణము కలదు. పంప భారతమున ఈ వివాహము రాక్షస వివాహముగ నున్నది. ఈ ఘట్ట ములోని ఈ కార్యమును హరణము కా దని, వివాహము కా దని, పంపకవి కల్పిం చిన సన్నివేశమును పరిశీలించి. అందు శుభమును కలదని సుభద్రాకల్యాణ మను పర్వ నామమును నన్నయ చెప్పియుం డును.

2. వ్యాసభారతమున 'మార్కండేయ సమస్యా' అని ఉండగా నన్నయ మార్కండేయోపాఖ్యాన మని మార్చి నాడు. సంస్కృతమున $K_2.D_{381}$ $T_2\ G_{27}$ ప్రతులలో 'మార్కండేయ సమఖ్యా', $T.G_5$ ప్రతులల మార్కండేయ సమాఖ్యం, Dr $G_{4,6}\ M_3$. ప్రతులలో 'మార్కండేయ సమస్యా, అనియు కలదు. పంకవి ఈ 'మార్కండేయ సమస్య గ్రహింప లేదు. సంస్కృతమునంద T. G ప్రతులలోని మార్కండేయ సమాఖ్య' తెనుగున మార్కండేయోపా ఖ్యానమై యుండవచ్చును.

3. భారత సంశోధిత ప్రతి యందు

ఘోషయాత్రా తతఃపర్వ
మృగస్వప్న భయం తతః।
వ్రీహిద్రౌణిక మాఖ్యానం
తతోఽన్నస్తర ముచ్యతే॥ 46,'

అనికలదు. నన్నయ 'ఘోషయాత్ర ప్రాయోపవేశంబు, వ్రీహిద్రోణకా ఖ్యానంబు,' అనినాడు, తెలుగున గల ప్రాయోపవేశ పర్వము. B O R. I. వారి ప్రతిలో ప్రధాన పాఠమున కాన రాదు. పాఠాంతరములందు గలదు. $D_{9,11}$, T ప్రతులలో 'తతః ప్రాయోపవేశనం' D_{14} G. M. ప్రతులలో 'పర్వ ప్రాయోపవేశనం' అని కలదు. నన్నయ 'మార్కండేయో పాఖ్యాన మను మార్పును ఏ T. G, ప్రతులను చూసి చేసెనో? ఆ ప్రతులను చూసియే 'ప్రాయోపవేశ' మను పర్వ

మును గ్రహించినాడని నిర్వివాదముగ చెప్పవచ్చును.

ఈపర్వానుక్రమణికనుగూర్చి కన్నడమున శ్రీ వెంకటరామప్ప ఈక్రింది విధముగా తెలిపిరి —

'పంపనూ నన్నయభట్టనూ ఆ హెసరుగళన్ను ఒందే క్రమదల్లి హేళిద్దారె. ఉభయకవిగళూ బళసిరువ సమాస పదగళ సాదృశ్య గమనార్హవాగిదె.' (పంప–నన్నయ ఒందుసమీక్షె, పుట 20) (పంపడును, నన్నయభట్టును ఆపేర్లను ఒకే క్రమమున చెప్పిరి. ఉభయకవులు వ్రాసిన సమాస పదముల సాదృశ్యము గమనార్హమైనది) ఇందలి సత్యాసత్యములను పరిశీలింతము.

పంపనన్నయుల ప్రణాళికానుక్రమణికను పరిశీలించిన పంపకవియొక్క స్వాతంత్ర్యము, నన్నయ యొక్క మూలాధేయత, స్పష్టమగుచున్నవి. పంపని ప్రణాళిక యందున్నవి పర్వములు కావు. అవి కేవలము సన్నివేశములు, లేదా ఘట్టములు. ఈ సన్నివేశములు కథానాయకుని ఔద్ధత్యమును చాటునవి. ఇక పంప నన్నయలయందు సమాస పదముల సాదృశ్యము యథార్థమే. ఈ సమాస పదములు వ్యాసనిర్మితములు. ఇద్దరు కవులు వానిని గ్రహించిరనుట అసంగతము కాదు.

వ్యాస భారతహృదయమును ఆంధ్రులకందించుటకు మూలమునఁగల పరీక్షిన్మహారాజమరణ వృత్తాంతము, జరత్కారు వృత్తాంతాది పునరావృత్త సన్నివేశములను, ఉదంకోపాఖ్యానమునగల నాగస్తుతి, సౌపర్ణాఖ్యానమునగల అగ్నిసూక్తములాది దీర్ఘస్తోత్రములను, వేదుల వృత్తాంతము, విదురవివాహము మొదలైన మూలకథ కనవసరమైనఉపకథలను పరిహరించి సంక్షిప్తీకరించి నన్నయ భారతరచన కావించినాడు.

పంపకవి విక్రమార్జున విజయరచనలో నాయక గుణౌద్ధత్యమునకై, వస్త్వైక్యమునకై, కథాస్వాతంత్ర్యముతో సంస్కృత భారతము నందలి ఆఖ్యానోపాఖ్యానాదులను కన్నడించినాడు.

ఇద్దరి రచనావిధానములలో ఎంతయో భేదము కలదని స్పష్టమగుచున్నది. కాని శ్రీ వెంకటరామప్ప గారి అభిప్రాయము దీనికి విపరీతముగ నున్నది.

'ఈగ్రంథ సంగ్రహ కార్యదల్లి పంపను అనుసరసిరువ తంత్రక్కూ, నన్నయభట్టను అనుసరసిరువ తంత్రక్కూ హెచ్చు భేదవిల్ల —' పంప నన్నయః ఒందుసమీక్షె పుట. 20. (ఈ గ్రంథ సంగ్రహకార్యమునందు పంపడు అనుసరించిన తంత్రమునకు, నన్నయ అనుసరించిన తంత్రమునకు హెచ్చు భేదము లేదు.)

నన్నయ 'విక్రమార్జున విజయమును చూచి ఉండకపోడు. కవులిద్దరకు కావ్య వస్తువు సమానము వీరిద్దరి రచనా సాదృశ్యమును, కావ్య వస్తుసాదృశ్యమును, మూల కావ్యవస్తువుతో పరిశీలింప వలసినదే కాని, వ్యాసభారతమును మూలకు నెట్టి 'అహా! వీరిసాదృశ్య విధానమును చూడుడు' అనుట సరియగు విమర్శ కాదు.

పంపని రచనలో అవ్యాసీయ సన్నివేశములు కలవు. అట్టివి నన్నయరచనలో లేవు. కొన్ని వర్ణనలు మాత్రమే కలవు. నన్నయ రచన పాత్రచిత్రణ విషయమున వ్యాసభారత హృదయమును మెఱుగు పెట్టునది కాని, మఱుగు పరచునది కాదు.

— ••• —

విశ్వనాథవారి "హాహా హూహూ" - ఒక పరిశీలన

— శ్రీ ఎం. సీతారామయ్య, ఎం. ఏ.

విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారనగానే పాఠకుల కర్థముకాని దేదో అతికఠిన శైలిలో వ్రాసెదరు, సామాన్య పాఠకునకు బోధపడని రచనలు వారివి; యను నింద తెలుగుదేశమున వ్యాపించియున్నది. ఇది వారి కవిత్వమున కొంతవరకు నిజమేకాని మిగిలిన వారి కావ్యేతర గద్య రచనలు తద్భిన్నముగా గోచరించును. విశ్వనాథవారి సాహిత్యమును లోతుగా పరిశీలించిన వారి భావములు ఆలోచనలు ఆదర్శములు మొదలగు వానికి సంబంధించిన వారి మనోజగత్తు అతిసరళము, సులభగ్రాహ్యము నని గ్రహించెదరు.

విశ్వనాథవారి నవలారచన అతిసరళమైనది. వారు చిన్ననవల వ్రాసినను పెద్దనవల వ్రాసినను పెద్దగా శ్రమపడినట్లు కన్పించదు. అనవసరమైన హంగామా ఏమియు చేయరు. రచన అతి సహజముగా మామూలు ధోరణిలో సాగిపోవును. సాంఘిక బాధ్యతలు గుర్తించిన ప్రతిపాఠకుడు నాస్తికుడైనను, ఆస్తికుడైనను చదువుట ప్రారంభించిన నవలను పూర్తి చేయువరకు వదలడు. కారణము వారు స్వీకరించిన వస్తువు అతిసామాన్యమైన దైనను ప్రతివాక్యమున నేదోయొక విధమైన చమత్కారము, జాతీయమైన కొన్ని విలువలు తొంగిచూచుచుండును. పాఠకునకు అడుగడుగున తానేదియో జీవితమున గొప్పవిషయమును మరచితినేమో యను సందేహమును స్ఫురింపజేయును. ఇది సాహిత్యమునకు ఉత్తమ లక్షణమే గదా!

'హాహా హూహూ' విశ్వనాథవారి లేఖినినుండి వెలువడిన చమత్కారయుతమైన చిన్ననవల. దీని ఇతివృత్తము పూర్తిగా కల్పితము. అది చారిత్రకముగాని, సాంఘికముగాని, రాజకీయముగాని, సమస్యాత్మకముగాని, ప్రయోగాత్మకముగాని కాదు. ప్రభావాత్మక మని

చెప్పవచ్చును. విశ్వనాథ భారతీయ తత్త్వమును జీర్ణించుకొన్న పండితుడు, ఆలోచనా పరుడు, అవగాహన శీలి. పాశ్చాత్యులు భారతదేశమును గురించి వ్రాయుచున్న వ్రాతలు వారిని కలవర పరచినవి. అవి యవాస్తవికము లనియు, సత్యదూరము లనియు భావించినారు విశ్వనాథ.

పాశ్చాత్యులు పరిశోధనా రంగమున తామగ్రగాము లనియు, వైజ్ఞానిక పరిశోధనల మూలమున తామపారమైన ప్రగతిని సాధించినారను భావముతో గర్వించుచున్నా రనియు విశ్వనాథవా రభిప్రాయపడినారు. నిజమునకు వారు భారతీయుల చరిత్ర సంస్కృతుల నర్థముజేసికొనలే దని గ్రహించినారు. చారిత్రక దృష్టితో భారతీయ గ్రంథములను పరిశీలించి, పాశ్చాత్యుల యభిప్రాయములు కేవలము వారి యల్ప జ్ఞానమునకు నిదర్శన మని నిర్ణయించినారు. కాని యీ నిర్ణయమును భారతీయులే గ్రహించు స్థితిలోలేరు. వీరు ఆస్థితిని దాటి వైజ్ఞానిక సభ్యతయొక్క ప్రభావమునకులోనైనారు. ఈ ప్రభావమును కాదని ధిక్కరింపగల ధైర్యసాహసములు గలవారు గనుక నీ రూపమున స్వజాతిని హెచ్చరించుచు, కల్పితకథను వ్రాసినారు ఈనాడుకాక పోయినను నేనాటికైనను చరిత్రలో నీ హెచ్చరికయొక్క ప్రాధాన్యము గుర్తింపబడగలదను ఆశావాదము నీరచనయందు చూడగలము.

ఒక రోజున లండను నగరమునందలి ట్రెఫాల్గర్ స్క్వేరువద్ద గుర్రముతల గలిగిన వింతమనిషిని చూచెదరు. వారతనిని విచిత్రమైన జంతువుగా భావించెదరు. ఆ జంతువును చూచుటకు జనము నిత్యము గుంపులు గుంపులుగా వచ్చెడివారు. అది యెచ్చటినుండివచ్చినదో యెవరు తెచ్చినారో యిదమిత్థముగా ఎవరికిని తెలియదు. విశేషజ్ఞులు, శాస్త్రజ్ఞులు కూడ అది జంతువు అయినది మనిషి అయినది నిర్ధారణచేయలేరు. అది వారనుకొను మనిషికంటె ఎంతో బుద్ధియు సంస్కారమును గలది. అది సంస్కృతమున మాట్లాడును. ఉదయమున స్నానము జపము చేయును. పండ్లు తినును. ప్రాణాయామముకూడ చేయును. దానికి యోగవిద్యలో మంచిప్రావీణ్యము కూడ గలదు. కాని యీ విద్య విలువ తెలియని అచ్చటి ప్రజలకు, పండితులకు, అవియన్నియు నేవియో చేష్టలుగా స్ఫురించును. అది సంస్కృతమున మాట్లాడుచుండగా గుర్రము సకిలించుచున్న దని భావించెడివా రచ్చటి ప్రజలు. క్రమముగా లండను విశ్వవిద్యాలయ మందలి ఒక ఆంగ్లేయ సంస్కృత పండితుని వలన నది మాట్లాడు భాష సంస్కృత మని గుర్తింపబడును. అతని సహాయముతో పండితులు, శాస్త్రజ్ఞులు ఆ విచిత్ర జంతుమానవునితో సంభాషణలు జరిపెదరు. అతని పేరు 'హాహాహూహూ' యని నిర్ణయించెదరు. ఇంగ్లీషు వారలేకాక ఫ్రాన్సు, జర్మని దేశముల నుండికూడ శాస్త్రజ్ఞ లీ విచిత్రమును పరిశోధింప వలయునని వచ్చెదరు. వారికీ మానవ జంతుఆకారముల సంయోగమును జంతువునోటినుండి భాష వెలువడుటయు నర్థముకాలేదు. శస్త్రచికిత్స చేసి పరిశోధింపవలయు నని వారు శతవిధముల ప్రయత్నము చేసినారు. కాని ఆ జంతుమానవుడు తన యోగప్రక్రియమూలమున అసలు మత్తుమందునే తన శరీరములోనికి ప్రవేశింపనీయక నిరోధించెను. పైగా ఆ శాస్త్రజ్ఞుల వింతకోర్కెకు విస్తుపోయి ఆ కోర్కెలకు కారణమైన వారి బుర్రలను తాను పరిశీలించెద ననును. ప్రాణులన్నియు మానవులతో సహిత మందరు జంతువులేయని యు జ్ఞానము, శక్తి యనునవి యేరూపమునైన నుండవచ్చుననియు, మనకు తెలిసినదే జ్ఞాన మని భావించి విర్రవీగుట, యితరులను చులకనగా చూచుట యల్పజ్ఞానమునకునిదర్శన మనియు, మనముకోరుకొనెడి స్వేచ్ఛా,స్వాతంత్ర్యములు ఇతరులకు కూడ నుండు నను సత్యమును విస్మరించుట దుష్ప్రవృత్తికి నిదర్శన మనియు సందేశాత్మకముగా మాట్లాడును. అతనిలోని యీ ఉన్నతమైన గుణములకు, అభిప్రాయములకు వారు తలవంచెదరు. అతనిపట్ల నగర పెద్దలకు గౌరవభావమేర్పడును. అతనిని బంధనములనుండి తప్పించి సకలసౌకర్యములు గల ఆవాసము నేర్పాటుచేయుదురు. అతని నుండి వారెన్నియో విషయములను తెలిసి కొందురు. మృదుమధురమైన సంగీతమును విందురు. కొంతకాలమున కతనికి రెక్కలు మొలుచుకొని వచ్చును. వాటిని సంకల్ప బలముతో సాధించితి నని యతడు చెప్పును. ఆ రెక్కలతో నాత డొకరోజున ఆకాశ మార్గమున ఎగిరిపోవును. శాస్త్రజ్ఞులు విమానములతో వెంబడించెదరు. కాని అనుసరింపలేరు. ఆ క్రితము రాత్రి వారి చేతి కిచ్చిన ఉత్తరమునం దతడు గంధర్వ లోకమునకు వెళ్ళుచున్నా నని వ్రాసిపెట్టును. దానితో పండితు లతనిని గంధర్వుడుగా నిర్ణయించుకొందురు. ఇదీ సంక్షిప్తముగా నవల.

ఈనవల యందు విశ్వనాథ వారు మానవ ప్రపంచములోని రెండు జీవన దర్శనముల మధ్య నున్న స్థితిగతుల భేదములను నిరూపించినారు. రెండు జీవన మార్గముల స్వరూప స్వభావములను పరిచయముచేసినారు. వానిలో ఒకటి పాశ్చాత్యము. రెండవది భారతీయము. మొదటి దానికి నవలలోని ఫ్రెంచి, జర్మను శాస్త్రజ్ఞులు ప్రతినిధులు. రెండవదైన భారతీయ దర్శనమునకు 'హాహాహూహూ' అను గంధర్వుడు ప్రతీకగా నిలబెట్టబడినాడు. ఈనాటి భారతీయులు

కూడ పాశ్చాత్య దృక్పథమున ప్రభావితులైయున్నారు. కనుక 'భారతీయ దర్శన మనగా ప్రాచీన భారతీయ ఆర్ష దర్శనముగా భావింపవలయును.

పాశ్చాత్యులు ప్రయోగాత్మకమైన భౌతిక విజ్ఞానమునకు ప్రాధాన్యము నిచ్చెదరు. నేల, నింగి, నిప్పు, నీరు, గాలి మొదలగు పంచ భూతములను పరిశోధించి వాని మూలమున మానవుని భోగసాధనములను తయారు చేసి సుఖపడుటయే వారి ధ్యేయము. వీరి దృష్టిలో జ్ఞానమును పంచజ్ఞానేంద్రియముల వలన బాహ్యజగత్తు నుండియే పొందవచ్చును. జ్ఞానము జ్ఞానము కొరకే యని నమ్మి వీరు శరీరమునకు స్థూలాంగములైన కన్ను, ముక్కు, చెవి మొదలగువానికే ప్రాధాన్యము నిచ్చెదరు. ఈ కారణముగా వీరు వస్తుస్థితి నధిగమించి యోచింపలేక పోవుచున్నారు. జ్ఞానము జ్ఞానము కొరకను కొనువీరు సృష్టిస్వభావ వైచిత్ర్యము నవగాహన చేసికొని సంతుష్టి పొందలేరు. ఒక పండు తియ్యగా నున్నదనగా నది సహజగుణ మని భారతీయదృష్టి తెలిసికొని తృప్తిపడును. కాని పాశ్చాత్య వైజ్ఞానిక దృష్టి ఆ పండు ఎంగలకు తియ్యగా నున్నదో తెలిసికొనలేక తికమకపడి పరిశోధనల నుపక్రమించును. ఇంద్రియ ప్రధాన జ్ఞానదృష్టికి ప్రతిదియు సందేహాస్పదమే. ప్రతిదానిని పరిశోధింపవలసిన అవసర మేర్పడును. కనుక, ప్రతివిషయమును గూర్చి వారికి గలది యల్పజ్ఞాన మగును. ఈ నవల యందలి శాస్త్రజ్ఞ లీతత్త్వమునకు ప్రతినిధులు. అశ్వముఖుడైన భారతీయుడు (హాహూ) వారి సమక్షమున దేవభాషలో దివ్యముగా మాట్లాడుచు, పవిత్రమైన యాచరణ కనబరచు చుండగా నతనిది గుర్రము తలయని జంతుకోటిలో జమకట్టెదరు. మానవునిగా పరిగణింప లేకపోయెదరు. వారి యల్పజ్ఞతకు విస్తుపోవుచు 'హాహూ' అయితే మీకున్న ఆకారమే జ్ఞానముండవలసిన ఆకారమై, నాకున్నది కాకపోవుట ఎట్లు? నాకీ ఆకారమున్నది. నాకీ జ్ఞానమున్నది. పూర్వం నీకుగల అనుభవం ప్రకారం ఈ రెంటియందు పొందిక లేదు. ఇప్పుడు నాయందు ఆ పొందిక కనబడుతూంది. ఎందు కొప్పుకోవు? నేనే పశువు నగుటఏమి? సర్వ జంతు లోకము పశుమయమే' యని నుడువును. శాస్త్రజ్ఞులీ మాటలకు సమాధానము చెప్పలేక 'నీవు మా దేశానికి వచ్చావు కాబట్టి మా యిష్టం వచ్చినట్లు నడవాలి' యని హింసించు పద్ధతికి దిగెదరు. అతనిపై తుపాకి కాల్పులు జరిపించెదరు, అయిననుహాహూ తన యోగ బలముతో తుపాకీ గుళ్ళ యొక్క ప్రభావమును నిరోధింపగలుగును. అతనిని వారేమియు చేయలేరు.

భారతీయ ఆర్షదర్శనము జ్ఞానమును మోక్షమునకు సాధనముగా మాత్రమే స్వీకరించును. వీరికి దివ్యత్వము, మోక్షము అను గమ్య మున్నది. అట్టి జ్ఞానము వీరి దృష్టిలో ఇంద్రియాత్మకము కాదు. ఇంద్రియాతీతమైన ఆత్మాశ్రితము. ఇంద్రియములతో బాహ్యజగత్తునుశోధించుట కాక చిత్తవృత్తుల నదుపులో పెట్టి యేకాగ్ర మనోదృష్టితో అంతరజగత్తును శోధించుటలో వీరికి విశ్వాసము గలదు. చిత్తవృత్తి నిరోధము వలన యమదమాది ప్రాణాయామ యోగప్రక్రియతో మహత్తరమైన జ్ఞానమును జాగృతము చేసికొనగలిగెదరు. యమము, సంయమము, ఆసనము, ప్రాణాయామము, ప్రత్యాహారము, ధారణము, ధ్యానము, సమాధ - యీ అష్టప్రక్రియలతోను, ప్రమాణము, విపర్యయము, వికల్పము, నిద్ర, స్మృతి-యీ అయిదు చిత్తవృత్తులను నిరోధించుటతోను యోగి యిష్టసిద్ధిని పొందగలడని భారతీయుల యోగదర్శనము అనాదిగా చెప్పుచున్నది. అది మహర్షుల యనుభవము.

ఈ సనాతన తాత్త్విక జీవనదృక్పథము ఆర్షప్రజ్ఞకు పరాకాష్ఠ. హిందూ సంస్కృతికి వెన్నెముక, జీవగర్ర. ఈ నవలలో జంతుమానవ రూపమున నున్న గంధర్వుడు యోగమును అభ్యసించి సంప్రజ్ఞాత అసంప్రజ్ఞాత సమాధిస్థితినికూడ సంపాదించినాడు. ఈ కారణముచేతనే యతని శరీరము లోనికి శాస్త్రజ్ఞులు 'క్లోరోఫారము'ను ప్రవేశపెట్టలేక పోయినారు. వారి తుపాకీకాల్పులుకూడ అతని శరీరమునకు హాని కలిగింపలేక పోయినవి. అతను పాశ్చాత్యుల జ్ఞానదృష్టిని, పరిశోధన పేరుతో వారవలంబించుచున్న పద్ధతులను గర్హించును. సంస్కృత పండితుడు పాశ్చాత్యుల శాస్త్రీయ జ్ఞానదృష్టిని పరిచయము చేసినప్పుడు హాహూ 'శాస్త్రపరిజ్ఞానం కలిగిన తరువాత బుద్ధి పరిపక్వమైతే ఆశ్చర్యకరమైన విషయం అంటూ ఏమీ ఉండనక్కరలేదు. శారీరకంగా పరిశీలించి యెంతజ్ఞాన మని నేర్చుకుంటారు? ఏకాగ్రమనస్కులై భావిస్తే దాని విషయం తెలుస్తుందిగదా! ఈమాత్రంకోసం పరిశోధన అనీ, కోసి చూపిస్తామనీ అంటారెందుకు?' అని ప్రశ్నించును. ఈ ధోరణి భారతీయుల యోగపరమైన ఆత్మాశ్రిత జ్ఞాన స్వరూపమును నిరూపించును. యోగశక్తితో తన శరీరమును నీరోగము చేసికొనగలిగిన హాహూకు శాస్త్రజ్ఞులమని చెప్పుకొను పాశ్చాత్యులు వివిధ వ్యాధులకు గురియై చనిపోవుట ఆశ్చర్యము కలిగించును. అతడు ఆ శాస్త్రజ్ఞుల నడుగును 'పండితులు నాతో చెప్పే విషయాలను బట్టిచూస్తే మీ దేశంలో అజ్ఞానం ఎక్కువగా వున్నట్లుందే! జనం అధికంగా చస్తూంటా రట! కొన్ని వ్యాధులకు ఔషధాలే లేవట. వందయేండ్లు కూడా సరిగా బ్రతకరట. తపస్సు ఎవరూ చేయరట జ్ఞానం తపస్సు

వల్ల వస్తుందిగాని జంతు శరీరాలను కోస్తే వస్తుందా?'

మానవుడు సహజముగా భోగాకాంక్షి ఈ భౌతిక ప్రపంచమున తన్నగ్రగామిగా భావించుకొను మానవుడు మరీ భోగలాలసుడు. అందుచేతనే తనకు సుఖ సాధనములను సమకూర్చగల భౌతికవిజ్ఞానమునకు దాసుడైనాడు. దీనికి నేటి భారతీయులు కూడ నేమాత్రము తీసిపోరు. ప్రపంచమానవులందరు వైజ్ఞానిక సభ్యత ననుసరించుచున్నారు గదా! ఇంతమాత్రముచేత ప్రయోగాత్మక వైజ్ఞానిక ప్రక్రియకు ప్రవర్తకులైన పాశ్చాత్యులు తమ సిద్ధాంతములను, తమ నమ్మకములను, అనితరములని భావింపరాదు. తమకు తెలిసినదే జ్ఞానమని భావించుచు తమకు తెలియనిది అజ్ఞానము క్రింద జమ కట్టరాదు. అటుల భావించుట వారి అల్పజ్ఞతకు నిదర్శనమని రచయిత నుడువును. ఇట్టి అల్పజ్ఞత వాంఛనీయముకాదని చెప్పుటయే యీ చిరునవల ఉద్దేశము.

ఇంతకును 'హాహాహూహూ' నవల చమత్కారముకొరకు వ్రాసినది కనుక కాలక్షేపము కొరకు చదువు వారికి వినోదాత్మకముగానే యుండును. సాహిత్యమును హేతువాద దృష్టితో అధ్యయనము చేయువారు మాత్రము కథానాయకుడుగా ప్రవేశ పెట్టబడిన హాహాహూహూ స్వరూప స్వభావములను గాని, సిద్ధాంతములను గాని ఉనికినిగాని నమ్మలేరు.

సాహిత్యమును కావ్యగత సత్యము (Poetic truth) తో పరిశీలింపవలయునుగదా!

గ్రంథ సమాలోచన

ద్రాక్ష గుత్తులు

[బాలసాహిత్యం - గేయాలు]

[రచయిత: శ్రీ అలుగుపల్లి రామచంద్రారెడ్డి గారు. ప్రచురణ యువ రచయితల సమితి, నల్లగొండ. వెల రు.3=50]

'ద్రాక్షగుత్తులు' నిజంగా ఆంధ్ర బాల బాలికల కొక తీయటి విందు. ద్రాక్షగుత్తులు సులభమైన భాషలో, చక్కని భావనతో, మిక్కిలి రమ్యమైన రీతిలో రచించబడింది.

'ద్రాక్షగుత్తులు' ఆంధ్రసాహితీ నందన వనంలో పదికాలాలపాటు నిలువ గల్గిన రచన. నిజంగా పిల్లలకోసమే వ్రాసిన [చేసిన] రచన. పిల్లలకోసం, వారి కర్థమయ్యే శీర్షికలతో, చిన్న చిన్న పదాలతో చక్కగా మలిచారు. చిత్రాల్ని భావస్ఫోరకంగా, రసప్లావితంగా, [శ్రేఫీ] రామూర్తి గారు చిత్రించి పుస్తకాని కొక వన్నె తెచ్చారు.

పీఠికలు సంతరించిన శ్రీ దేవులపల్లి రామానుజరావు, ఇల్లిందల సరస్వతీదేవి గార్లు నిష్పాక్షికంగా, తమ అభిప్రాయాన్ని తెలియచేసారు.

పుస్తకం ఆద్యంతం చాలా రసవత్తరంగా, లసత్తరంగా, ఉంది. మల్లెలాగ తెల్లగా, వెన్నెలలాగ చల్లగా, భావాలు జల్లగా అవితియ్యనివై 'ద్రాక్షగుత్తులై' నిలిచిపోయాయి.

కొన్ని శీర్షికలను ఆలోకనచేద్దాము.

'ఉత్తరం' రసవత్తరం. పదమార్దవానికి, మాధుర్యానికి ప్రతీక ఇది.

'చూద్దామా!' అనే శీర్షికలో చూపించిన రచనా నైపుణ్యం, వైదగ్ధ్యం ప్రశంసనీయం సంక్షిప్తతకూ, సందర్భనకు ఇదొక పతాక.

'అచ్చులపాట' మెచ్చుకోతగినది. అదొక మచ్చుతునక. బాలసాహితి కొక కానుక.

'మనం' ఇది సమతాన్విత కవిత.

'కాకిఉపాయం' ఇతివృత్తం పాతదే అయినా, అభివ్యక్తీకరించిన తీరు అభినందనీయం. కాకి ఉపాయం పాతమూసలో కొత్తభాష.

'రంగులు' ఈ శీర్షికలో ఇంకా కొన్ని రంగులు తెలియ చేస్తే బాగుండును.

'మేలుమేలు' శీర్షిక పాతదే అయినా తనసొంత శైలిలో రసవంతంగా చెప్పారు. అయితే ఈ శీర్షికలో ఒకచోట 'శ్లేష' నుపయోగించారు.

'చెలిమికోసం చీమ ఎక్కింది చెట్టు
గాలి ఊపుకు జారిపడ్డది చెరువులో
పిట్టగుండె కరగి అయ్యింది చెరువు
చేసేది ఏమిటో తోచలే పిట్టకి'

పైవాక్యాల్లో 'చెరువు' పదం రెండుసార్లు ఉపయోగించారు. పిల్లలకు ఇది కొంత, తికమక కల్గించక మానదు. 'శ్లేషను' విశ్లేషించుకొనే విశేషప్రతిభ వారి కుండదుకాబట్టి వారి కర్థమవదు.

ఆంధ్రసాహిత్య - అకాడమీ ఆర్థిక సహాయంతో ముద్రితమైన ఈ పుస్తకం

[బాలసాహిత్యం] పిల్లలకొక కానుక. ఈకృషి చేసినరచయితకుఅభినందనములు. బాలబాలికల నుద్దిష్టమైన ఈ పుస్తకం వెల మాత్రం అధికం అనక తప్పదు.

శ్రీ రెడ్డిగారి కలంనుంచి మరిన్ని మంచి కవితా సంపుటాలు వెలువడాలని ఆకాంక్షింప వచ్చును.

— రత్నశ్రీ

—…—

గాయత్రీ జపసంప త్తిః

[ప్రకాశకులు. శ్రీ ఆదుర్తి వెంకట సీతారామ చంద్రరావు గారు. వరహాపురం. వెల 2-00]

ఇందుగాయత్రీ మహిమను వివరించు పది ఖండములు కలవు. వీనియందు గాయత్రీ ప్రశస్తి విపులముగా వేదాది ప్రమాణములతో విపరింప బడినది. సంధ్యాకాలోపాసనపై పలు విధము లగు ప్రమాణములు వివరణలు దీనివలన గ్రహింపవచ్చును. చివర గాయత్రీ జప విశేషములు వివరింపబడినవి ఇట్టి గ్రంథ మాస్తికుల సహాయమున ముద్రిత మైనది. గాయత్రిని, దాని మహాత్తును, అందలి ప్రమాణములను నెరుగగోరినవారికీ గ్రంథము చక్కగా నుపయోగ పడును. ఇట్లు సంకలనము చేసిన వారు శ్రీ తోలేటి వెంకటరత్నం గారు. ఈ వివరణమున సంకలన వ్యాఖ్యాతల యాస్తిక బుద్ధి, పాండిత్యము వ్యక్తములగును. ఇందలి భాష సరళము. కాని విషయము గంభీరము. ఖండములవారిగా వివరణను మరింతగా నిచ్చినచో చాల బాగుండెడిది. ఆస్తికులగు వారు తప్పక చదువవలసిన మంచిగ్రంథ మిది.

శ్రీ గౌతమ

—…—

శ్రీనాథుని భాష - పదకల్పములు

— శ్రీ డాక్టరు నేతి అనంతరామశాస్త్రి, ఎం ఏ, పిహెచ్.డి.

1-1-0 పదములకు గాని పదబంధము లకు గాని పరమందు చేర్పబడు ప్రత్యయ రహిత శబ్దముల జాతిని పదకల్పము లందురు. ఒకటిరెండక్షరముల ప్రమాణము కలిగి పదములతో పదబంధములతో, ఉప వాక్యములతో నిర్మాణాత్మక సంబంధము కలిగి కారకసాధకములైన శబ్దములజాతిని పదకల్పములని యందురు 2 వీనిని అపద ములనియు వ్యవహరింతురు అవి ధ్వన్యాత్మకములుగా అతి స్వతంత్రము లేయైనను వానికి పదస్థితికలదు. కేవలము నిర్దిష్టము లైన ప్రాతిపదికల వర్గములకు మాత్రమే నియతములై యుండునట్టి ఉత్పాదక పదాంశములకు గాని, నిష్పాద పదాంశ ములకు గాని,ఇట్టి పదస్థితి లేదు.ఇవి అనేక విధములైన భావభంగులను సూచించును. ఇవి వేరువేరు భావభంగులను సూచించు నపుడు పదములకు పరమందు చేరును. ఇవి ప్రత్యయములు కావు. పదతుల్యప్రత్యయ ములు. ప్రత్యయములు సాధారణముగా నిర్దిష్టములైన ప్రాతిపదికల మీదనే చేర వలసి యుండును. ఇవి ఆ విషయమున స్వచ్ఛందములై యుండును. వీనికి విస్తృతమైన అవకాశము కలదు. కాని స్వతంత్ర ప్రయోగార్హత లేదు.

1-2-0 భిన్నపదములకు నీపద కల్పములు చేరుటచే కలుగు విశేషార్థముల ననుసరించి వీనిని ఈక్రింది విధముగ విభజింప వచ్చును.

1. ఏ వా ర్థ క ము [Emphatic Particle]

2. ప్రశ్నార్థకము [Interrogative particle]

3. సందేహార్థకము (Expressive of doubt or surprise.)

4. సముచ్చయార్థకము (Conjunctive particle)

5. కి లా ర్థ క ము (Assertive Particle)

6. కొన్ని అవ్యయములు (Indectivebles)

ఈక్రింద చూపబడిన పదకల్పములు శ్రీనాథునికావ్య భాషలో భిన్నార్థము లలో ప్రయోగింపబడినవి.

1-3-0 ఏవార్థకము:(Emphatic particle)

11-12 శతాబ్దులలో ఏవార్థక పద కల్పము 'అ.' నన్నయలో - ఇది యే ఉన్నది. నన్నెచోడునిలో 'అ'తోపాటు కొన్ని ప్రయోగములలో 'ఏ' అనుపద కల్పముకూడ కనబడు చున్నది. సమకాలపు శాసనములలోఅ ఏలు ప్రక్క ప్రక్కన వాడిబడి ఉండుటను బట్టి ఈ రెండు పదకల్పములు ఆనాడు వ్యవ హారములో నున్నవని తెలియును. క్రమముగా నాధునిక భాషలో 'ఏ' కారము నకు వ్యాప్తిహెచ్చి'అ' కారము లోపించి నది.

శ్రీనాథునిలో - అ. - ఎ/-ఏ అను పదకల్పము లంతమునచేరి ఏవార్థకము లగుచున్నవి.

1-3-1 -అ: నామములకు, సర్వనాము ములకు, పదబంధములకు, అవ్యయములకు, క్రియా పదములకు చివర-అ చేరును.

'హింసయ' నీకువేడ్క యగునేని (శృం.నై 1-107)

'నీవ' ప్రమాణంబు (కాశీ 2-98)

'నీక' యొప్పు (భీమ 4-76)

యుద్ధము సేయఁ 'జాలకయ' (శివ 4-62)
కృష్ణద్వైపాయను తోడి 'ద' లోకము (భీమ 4-14)
'ఇదియ' నాకు వరం బనిన (కాశీ 4-142)
అనంతరంబ (హర 2-107)
తనుంగనిన నీశ్వరుండంచు (భీమ 5-45)
కాంబరి 'ధరించియ' (శృం.నై 3.118)
అట్లు 'పఱతెంచెన' యేని నిఱుపేద (శృం.నై 4-75)

1-3-2 -ఎ/-ఏ. నామములకు, సర్వ 'నామములకు, అవ్యయములకు,' 'క్రియా పదములకు చివర చేరును.'

-ఎ: ఏము నేర'మె' వచింప (శృం.నై 4-59)
శక్యం 'బె' (భీమ 1-98)
'వీరె' సఖులు వచ్చుచున్నవారు (శృం.నై 2-98)
ఖలుఁడు 'వీఁడె' (శృం.నై 2-122)
ఇ 'దె' (శృం.నై 4-82)
పొగడఁదర'మె' (హర 5-20)
ఆరగించి'తె' (కాశీ 7-190)
వచ్చెనె వానిఁ గానఁగాన్ (శృం.నై 3-23)

-ఏ: తగ'నే' కులకన్యలకును (శృం.నై 4-01)
బ్రహ్మకు వశ'మే' (భీమ 3-30)
ఇతఁ'డే' (శృం.నై 3-42)
అ'ట్లే' కాక విభూతియందుఁ గాని (హర 2-3)
రక్షింపఁ 'డే' (కాశీ 4-40)
నాకెఱింగింప 'వే' (భీమ 4-47)

1-40 'ప్రశ్నార్థకము: (Interrogative particle)

నన్నయ భాషలో ప్రశ్నార్థమున -ఎ/-ఏ అనుపదకల్పములును, నన్నెచోడునిలో నీపద కల్పములకు తోడు - అయ్యె అను పూజార్థకానుబంధమును చేరుచున్నవి. 13 వ శతాబ్ది నుండి ప్రశ్నార్థమున -ఎ/-ఏ అనుపద కల్పములకు తోడు, -అ అనుపద కల్పమును వాడుకలోనికి వచ్చినది. క్రమముగా నిది వ్యాప్తిచెంది 'ఎ' లోపించినది. నన్నయ, నన్నెచోడులలో -ఎ అను పదకల్పము, తిక్కన, శ్రీనాథులలో - ఎ/- ఏలతో పాటు - అ కూడ వాడబడినది.

1-4-1 ' ఎ/-ఏ,-అ అనుపద కల్పములు నామవాచకములకు' 'క్రియలకు చేరును.' స్వరభేదముచేత ప్రశ్నించిన విషయము యొక్క వ్యతిరేక నిశ్చయమును కాకువర్థమును తెలుపును.

-ఎ చేలవె? ననున్ శక్యంబె పట్టంగ (శృం.నై 2-47)
ఇవ్విధంబున్న లోకంబులెల్ల నగరె? (హర 4-28)
దివికి రావించిద దిక్కు గలదె? (శృం.నై 4-85)
కానని తీర్థముల్ గలవె? (భీమ 3-13)
కంటికి నిద్రవచ్చునె? (కాశీ 1-108)
-ఏ: మీతండ్రియే? (హర 3 74)
వార్చి'నే'? సంధ్య (కాశీ 4-86)
అతిక్రమింపవచ్చునే? (శృం.నై 8-90)
అన్యాయము సేయం'నే'? (శివ 3-91)
-అ: అతని కెయ్యది తెప్పచెప్ప 'మా' (శృం.నై 2-59)
లెస్సలా? పూవుఁబోఁడి (కాశీ 2-71)

1-5-0 సందేహార్థకము: '(Expressive of doubt or surprise)'

1-5-1 'నామములకు, క్రియలకు -ఒ 1- ఓ అనుపదకల్పములు చేరగా సందేహార్థకము ఏర్పడుచున్నవి.

-ఒ: ఏలుఁడ 'వొ', హైమవిలుకాని యాత్మజుఁడ'వొ' పంచబాణుండవో, దేవపతి సుతుఁడ'వొ'
నిజము దప్పక చెప్పుము నిషధపతి'వొ' (శృం.నై 4-8)
ఎల్లన్ శిష్యులఁగొంచు వత్తు'గొ' (భీమ 2-120)
అప్పగించి'రొ' లేదొ యధిపుఁగూర్చి (కాశీ 2-86)
నిజ'మొ' కల్ల 'యొ' కాని (హర 2-97)
-ఓ: చంద్రు'డో'! యుపేంద్రుం'డో'! కంతుం'డో'! జయంతుం'డో'! యని (శృం.నై (4-2)
అదిదాక్షారామ మహిమ మగు 'నో' కా'దో' (భీమ 1-113)
శూద్రుఁ'డో'? బ్రాహ్మణుండో (కాశీ 7-49)
ఎఱుఁగుదో? యెఱుఁగ'వో' (కాశీ 7-59)

1-5-2 -ఒకొ /- ఒకో,- ఒక్కొ/1 ఒక్కో,-- అనుపదకల్పములు 'నామములకు, క్రియలకు చేరుటచే సందేహార్థక, ప్రశ్నార్థక, ఆశ్చర్యార్థక, సంభావనార్థకము లగును.

'-ఒకొ:'

సందేహార్థకము: హరిహరయుఁ డేమియయ్యె 'నొకొ' (శృం.నై 4-65)
ప్రశ్నార్థకము: ఎవ్వరో'కొ'? వీరు (కాశీ 3-168)
ఎక్కడఁబోయె 'నొకొ'? (కాశీ 5-280)
సంభావన: ఎంతభాగ్య'మొకొ' (హర 2-88)

'-ఒకో'

సందేహార్థకము మానవేంద్రుం డెవ్వం'డొకో' యని (శృం.నై 3-20)
ఇదియేమి ఘోషం'బొకో' యని (శృం.నై 3-50)
ప్రశ్నార్థకము: వేఱొకండొకనితోఁ గలహింప సహించి తె'ల్లొకో'? (శృం.నై 8-133)

అర్హుం'డౌనో'? యయ్యె (కాశీ 7-74)
ఆశ్చర్యార్థకము: శిరములకు విరులు కల్పించు'నో' (భీమ 2-8)
సంభావన: ఏమని తలంతు'నో' (శృ.నై 4-93)

'- ఒకో'
సందేహార్థకము: ఎటుసేసె 'నొకో' ఆ నతపంబు (కాశీ 4-148)
ఎవ్వ'రొకో' వీరు (కాశీ 3-138)
ప్రశ్నార్థకము. నిషధనాథు నికెవ్వతె 'యొకో' భార్య (శృ.నై 2-58)
వరుఁడెవ్వఁ 'డొకో'? యీతలిరుఁబోఁడికి (కాశీ 5-338)
సంభావన ఎవ్వతె 'యొకో' యీయిందు బింబానన (కాశీ 4-149)
ఫలమేమి 'యొకొ' యీపటు సాహసమునకు (శృ.నై 4-8)

'-ఒకో'
ప్రశ్నార్థకము: నిర్వ్యథనకలన మది యొ'ట్టొకో?' (శృ.నై 3-287)
సంభావన: ప్రకృతి విరోధంబే వెంట కలిగె'నొకో' (శృ.నై 8-196)

1-6-0 'సముచ్చయార్థకము:(Conjunctive particle)

నన్నయలో-ఉన్ సముచ్చయార్థక పదకల్పము. -ను,ని వాని రూపాంతరములు. సముచ్చయ నకారములోపించి పూర్వస్వరమునకు దీర్ఘము వచ్చుట శాసనములలో 11 వ శతాబ్ది నుండి, కావ్యభాషలో 13వ శతాబ్దినుండి కనబడు చున్నది.[3]

తిక్కనలో: నమ్మీనమ్మని (శాంతి2-351)

శ్రీనాథుని చాటువులలో ... శ్రాయంబలి ద్రావిడిన్.

1-6-1 శ్రీనాథుని భాషలోని సముచ్చయార్థకము లీక్రింది విధముగ నున్నవి.

1. అదిదంత నామములకు, క్రియలకు -ఉన్,- ఉను -ఉనున్ అనియు, ఉదంత నామములకు-న్,-నున్ అనియు సముచ్చయ పదకల్పములు చేరును.

-ఉన్: నీడయున్ (కాశీ 3-246)
సమృద్ధియున్ (హర 2-142)
వలజముఖియున్ (శివ 2-94)
-ఉను: వినియును (కాశీ 2-113)
ఉనున్: అదియునునోక (హర2-67)
అంగనయునున్ (శివ 2-94)
ముద్దియయునున్ (శివ 2-94)
విద్రుమాధరయునున్ (శివ 2-94)
-ను సిరియాలుఁడును (హర 2-20)
మగఁడును (కాశీ 6-28)
-న్ మాసంబులున్ (హర)
-నున్ కన్నునున్ (శివ 2-30)
వినినను (హర 2-141)
హుతవహుండునున్ (శృ.నై 5-173)

2- ఉన్: అనుసముచ్చయము ఈక్రింది రూపములలో అత్యంతార్థము (emphasis) నందు ప్రయోగింప బడినది.
నానేర్పొప్పగా నెంత'యున్' నీకై పూజయొనర్తు. (హర 7-96)
ఇన్ని 'యును'ట్లుండ నిమ్ము (కాశీ 6-89)

3.- ఉన్ అను సముచ్చయము 'ఏని' అనుపదకల్పములో కలిసి చేదర్థకమున ప్రయోగింప బడినది.

తన్నును దియ్యదనంబు
వాసనా యోగముగల్గెనేనియు
(కూడ అనునర్థము) (శృ.నై 2-82)
ఇంచుకేనియుఁ దాల్మిలేక- (కాశీ 7-131)
ఎబ్బంగి ప్రాణముపేక్షింతేనియు
వెవస్వగునికబ్బు (శృ.నై 4-75)

వాంఛితంబు (అయినప్పటికి)
ఎక్కడకేని యున్ (కాశీ 6-92)

4. -ఉన్ అనుసముచ్చయము ఈక్రింది రూపములలో అప్యర్థము నందు ప్రయోగింప బడినది.

భూమి పాలకునిచే నాశ్లిష్టమయ్యెన్మదిన్. (శృ.నై 3-114)
వైదర్భి కాముకుండ నాఁగను నయ్యాదిగర్భేశ్వరుండు (శృ.నై 3-73)

5-ఉన్ అను సముచ్చయమునకు అయ్యె (అయి అనుకూల్యార్థకము) చేత' అయినప్పటికి' అనునర్థము నిచ్చును. వీరరస గర్భితరిబయ్యె విస్తరిల్లె (హర 7.10)

6.- ఉన్ అనుసముచ్చయార్థకము నందలి- ఉన్ అనుపదకల్పము మీద తిరిగి- ఉన్ అనునది అగమమగుచున్నది.
అదియునుంగాక (హర 7.61)
అనుకరించునదియునుంబోలె (శృ.నై 2-46)
(సశేషము)

---

1. "Clitics are a class of uninflected words which are suffixed to words or phrases" — William Bright: An out line of Colloquial Kannada, P. 45.

2. Bh. Krishna murthi - Kouda or Kubia Dravidian Language. P. 327.

3. కె. మహాదేవశాస్త్రి : 'కావ్యభాషా పరిణామము' - తెలుగుభాషా చరిత్ర, 1974, పుట-231. *

Statement about ownership and other particulars about 'Samalochana' National & Cultural Fortnightly, Rajahmundry.

Form IV
(See Rule 8)

1.	Place of pubication	:	Rajahmundry
2.	Periodicity of publication		Every I st and 16 th
3.	Printer's Name (Whether citizen of India ?) (if foreigner state the country of origin)	 :	Sri B. Sitharama Sastry Indian
	Address	:	6-8-7 Innespeta Rajahmundry -1
4.	Publisher Whether citizen of India? (if foreigner state the country of origin)	 :	Sri B. Sitharama Sastry Indian
	Address	: :	6-8 7 Innespeta Rajahmundy-1
5.	Editor's Name (Whether citizen of India ?) (if foreigner state the country or origin)	: .	Sri B. Sitharama Sastry Indian
	Address	: :	6 8-7, Innispeta, Rajahmundry-1.
6.	Name and address of individuals who own the news paper and partners or share-holders holding more than one percent of the total capital.	:	Sri B. Sitharama Sastry 6-8-7, Innespeta, Rajahmundry-1.

I, B. Sitharama Sastry, hereby dcclare that the particulars given above are true to the best of my knowledge and belief.

Date 1-3-1980. (Sd) B. Sitharama Sasiry, Publisher.

ఈపక్షంలో

ఫిబ్రవరి నెల 24, 25 తేదీలలో రాజమండ్రి యంగ్ మెన్సు వైశ్యాఅసోసియేషన్ అండ్ వైశ్యాలేడీ అసోసియేషను వారి యాజమాన్యమున సదరు అసోసియేషను హాలులో సాహితీ వసంతోత్సవాలు జరిగినవి మొదటి రోజున ఆమ్రపాలికావ్య విష్కరణ సభ జరిగినది.

కులపతి శ్రీమాన్ ఎక్కిరాల కృష్ణమాచార్యుల వారు అధ్యక్షత వహించారు. 23వ తేదీ సాయంత్రం గం 6 లకు ఆరంభం కావలసిన సభ 8 గం। లకు ఆరంభమైనది. ఆనాటి వక్తలు అధ్యక్షులు కృతికర్త కృతిభర్త మున్నగు వారు వేదికపై ఆసీనులై యుండగా పండితులు వేదికపై నిలిచియుండి స్వస్తి వాచనము గావించిరి. అనంతర మధ్యక్షుల యాదేశముపై వేదికమీద ఆసీను అయిన వారు, సభాసదులు లేచి జాతీయ గీతముతో పాటు 'మా తెనుగు తల్లికి మల్లెపూదండ' పూర్తి అయ్యేవరకు నిలబడి యుండి ఔచిత్యమును ప్రదర్శించిరి. వేద మంత్రములు స్వస్తివాచనమునకు, తెలుగు పాటలకు, గల అంతర మదొాక విచిత్ర రీతిగా భాసించినది.

విద్వత్కవి శ్రీ మధునాపంతుల సభా ప్రారంభము గావించిరి. కవిని, కావ్యాన్ని, కృతిభర్తను, పరిచయం చేసిరి. దండ - ధారణం గుతించి చమత్కరించారు. నిర్ణీతసమయంలో సభ ఆరంభం కానందున కావ్యావిష్కరణము చేయ

వలసిన శ్రీశ్రీశ్రీ లక్ష్మణ యతీంద్రు లంగీకరించక పోవడంవల్ల మధునాపంతుల వారే కావ్యాన్ని ఆవిష్కరించారు.

అధ్యక్షులవారు చమత్కారప్రసంగం చేస్తూ దండలధారణం ప్రాచ్య శుభ సంప్రదాయ మనీ, చివరిదాకా దండలుంచుకోలేని వారు, వేదిక మీదికిరాకూడ దనీ, అట్టివారు అప్రాచ్యులనీ సగం ప్రాచ్య పద్ధతీ సగం అప్రాచ్య పద్ధతీ అవలంబించడం (కొంతసేపు దండ ఉంచుకుని తర్వాత తీసివేయడం అయియుండాలి) మరీ దోష మనీ వక్కాణించిరి. పాదరక్షలతో వేదికపైకి రావడం తప్పు అని కూడా సెలవిచ్చిరి. కృతికర్తను, కృతిని, కృతిపతిని, ప్రశంసించిరి. ఫామిలీ ప్లానింగు లేదు కనుక కృతికన్యల నొకటి నైనా శ్రీ కరుటూరి సత్యనారాయణ గారు కనాలని ఆకాంక్షించిరి. సాధారణంగా సభాధ్యక్షులంతా దీర్ఘరాగిలా నాలాకాలం తీసికొంటూ రనీ తామట్లు గాక త్వరలో ముగించ దలచి నట్లు చెప్పిరి.

ఇతర - అధ్యక్షులు - దీర్ఘరోగులు, ఫామిలీప్లానింగు లేకపోవడం, కొందఱు అప్రాచ్యులు, వంటి పదాల ప్రయోగం అపతిష్ఠాయి గౌరవాస్పదుల ఉదాత్తత తగియుండలేదని కొంద అనుకొన్నారు.

ఆమ్రపాలి కృతికర్త శ్రీ కరుటూరి సత్యనారాయణగారు తనకృతిని గుఱించి ఔచిత్యం తప్పకుండా కొలది మాటలు పలికి కృతిపతి నుద్దేశించిన పద్యములు చదివిరి.

వదాన్య శేఖరులు శ్రీగ్రంధి సుబ్రహ్మణ్యము దంపతులు మంత్రోక్తముగా గ్రంథప్రతులకు సరస్వతీ దేవీ పూజ కావించి సాలంకృతముగా సవస్త్రకముగా కృతి కన్యాప్రదానము గావించిరి. కన్యాదానమునకు పూర్వము గౌరీపూజ యుచితమే కాని కన్యనే దేవిగా పూజించుట దానినే (కృతి) భర్తకు దానము కావించుట యను కల్పము చిత్రముగా భాసించినది.

శ్రీ వడలి మందేశ్వర రావు గారు కృతికర్తతో దమకు గల అనుబంధమును వివరించిరి. కావ్యరచనను ప్రశంసించిరి. ఆమ్రపాలి 'గణిక' కనుక కృతిభర్త జాగరూకత వహింపవలయు నని హెచ్చరించుట సరసముగ నే అనిపించ వచ్చును గాని తజ్జనకున కాధ్వని యెంతవఱకు రుచించునన్నది ఆలోచనీయాంశము.

పి. ఆర్. గవర్న మెంటు కాలేజీ సంస్కృతోపన్యాసకులు శ్రీ పేరాల భరత శర్మగారు కె. వి. కె. సంస్కృత కళాశాల సంస్కృతోపన్యాసకులు శ్రీమాన్ కోగంటి సీతారామాచార్యులుగారు త్రివేణీసంపాదకులు భావరాజు నరసింహారావుగారు ప్రసంగించిరి.

24-2-80 ఉదయం రామాయణ కల్పవృక్ష జయంతిసభ జరగినది. కేంద్రీయ విద్యాలయము ప్రిన్సిపాలు హైదరాబాదు శ్రీ వడలి మందేశ్వరరావుగారు, శ్రీమాన్ కోగంటి సీతారామాచార్యులవారు శ్రీమద్రామాయణ కల్పవృక్షవిశేషములు వివరించిరి.

సాయంకాలం 6 గంటలకు జరగిన సభలో శ్రీ పేరాల భరతశర్మగారు రామాయణ కల్పవృక్షములోని తెనుఁగుదనమును ఔచిత్య అర్థవిశేషములను విశదీకరించిరి. శ్రీ మల్లంపల్లి శరభేశ్వరశర్మ శర్మగారు రామాయణ కల్పవృక్ష కావ్య పఠనము గావించిరి.

25-2-80 తేదీ సాయంకాలం జరగవలసిన సభ శ్రీ దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి కవివర్యుల స్మారకసభగా మారినది. ఆచార్య దామెర్ల వెంకటరావుగారి అధ్యక్షతను సాహిత్యాభిమాను లనేకులు కృష్ణశాస్త్రి కవితా విశేషములను జీవిత విశేషములను ప్రశంసించిరి.

దండల పురాణ మాద్యంత మీ సభలలో చర్చనీయాంశమగుట ఒకవిశేషము. వివాదాస్పదమగు టంతకంటెను విశేషము.

ఆమ్రపాలి బౌద్ధమత ప్రతిపాదకమైన ఆధునిక కావ్యము. పరమశైవాగ్రేసరుల కది యంకితమగుట విచిత్ర సన్నివేశము. కవులు పండితులు తమ రచనల నధికారులకు ప్రభువులకు అంకిత మొనరించుట పరిపాటి. ఒక అధికారి సత్కవియై కవిపండితులకు తన కావ్యము నంకిత మొసగుటయు విచిత్రవార్ణనీయ సన్నివేశము.

కొలది సంవత్సరముల క్రిందట శ్రీజ్ఞానానంద కవి రచిత 'ఆమ్రపాలి' ఆవిష్కృతము కాగా నేడు రిటైర్డు సి.టి.ఓ. గారి ఆమ్రపాలి ఆవిష్కృతమైనది. రచనాభేదము రుచిభేదము సహృదయులకానందదాయకమే యగునుగదా. *

అమ్మ అనురాగం

- శ్రీ మల్లాది కామేశ్వరరావు.

నవమాసాలు మోసి
జీవిని భువిపై వేసి
మమతను మాలిక జేసి
పాప మెడలో వేసే...
అమ్మా! నీ అనురాగం తీయనిదమ్మా!

వెన్నెల పాటలు పాడి
చల్లని చంద్రుని పిలచి
పాపకు తోడుగ నిలిపి
ముద్దులబువ్వను పెట్టే
అమ్మా! నీ అనురాగం తీయనిదమ్మా

ఆటల పాటలు నేర్పి
చదువుల తోటలు త్రిప్పి
కమ్మగ జోలను పాడి
పాపను నిద్దురబుచ్చే
అమ్మా! నీ అనురాగం తీయనిదమ్మా!

విశేష ప్రచారముగల

సమాలోచన పక్షపత్రిక

సంవత్సర చందా రు. 10-00 లు మాత్రము.

సంచిక ఒకటికి ముద్రణవ్యయం రు. 1-00 అగుచున్నది. సాహిత్య ప్రచారమునకై తక్కువ చందా నిర్ణయింపబడినది.

సమాలోచన

1, 2 సంపుటములు ఒకొక్కటి సుమారు 120 వివిధ జాతీయ సాంస్కృతిక విషయముల రచనలు గలిగి హాఫ్ క్యాలికో బైండు చేయబడినవి. పోస్టేజితోసహా ఒకొక్క సంపుటము వెల రు. 18-00 లు ఎం. ఓ. చేసినవారికి రిజిష్టర్డు పోస్టులో పంపబడును. వి. పి. పద్ధతి లేదు.

ప్రతులకు :—

ఎడిటర్, 'సమాలోచన'
6-8-7, ఇన్నీసుపేట (త్యాగరాజ నగర్)
రాజమండ్రి-1. 533101.

కవరు 4 వ పూర్తి పేజీ	రు.	400 - 00
,, 1/2 పేజీ	రు.	225 - 00
,, 1/4 పేజీ	రు.	150 - 00
లోపలి పూర్తి పేజీ	రు.	200 - 00
,, 1/2 పేజీ	రు.	110 - 00
,, 1/4 పేజీ	రు.	60 - 00

ప్రత్యేక కంట్రాక్టు రేట్లకు సంపాదకునిపేర వ్రాయవలయును.

Editor, Printer and Publisher B. Sitharama Sastry, Printed at B. V. & Co., Press, Innispet, (Tyagaraja Nagar) Rajahmundry-1.